

STOWARZYSZENIE LGD BRAMA LUBUSKA

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2021-2027

Świebodzin, maj 2023r.

Fundusze Europejskie

**Rzeczpospolita
Polska**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Spis treści:

Rozdział I	Charakterystyka partnerstwa lokalnego	str. 3
I.1.	Nazwa LGD i forma prawna	str. 3
I.2.	Opis procesu tworzenia partnerstwa	str. 3
I.3.	Ogólny opis struktury LGD BL	str. 5
I.4.	Skład organu decyzyjnego	str. 5
I.5.	Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	str. 5
I.6.	Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD BL	str. 6
Rozdział II	Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR BL	str. 6
II.1.	Opis obszaru LGD BL	str. 6
II.2.	Mapa obszaru objętego LSR BL	str. 12
Rozdział III	Partycypacyjny charakter LSR BL	str. 13
Rozdział IV	Analiza potrzeb i potencjału LSR BL	str. 29
Rozdział V	Spójność, komplementarność i synergia	str. 48
Rozdział VI	Cele i wskaźniki	str. 49
Rozdział VII	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	str. 53
Rozdział VIII	Plan działania	str. 57
Rozdział IX	Plan finansowy LSR BL	str. 64
Rozdział X	Monitoring i ewaluacja	str. 66

Rozdział I – Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I.1. Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa partnerstwa brzmi: STOWARZYSZENIE LGD BRAMA LUBUSKA, która w dalszej części dokumentu zastąpiona została skrótem LGD BL. Partnerstwo jest stowarzyszeniem „specjalnym”, posiadającym osobowość prawną, działającym w oparciu o Statut i przepisy, na które się w nim powołano. Partnerstwo ma charakter trójsektorowy, jego członkami, obok osób fizycznych są osoby prawne. Nadzór nad działalnością LGD BL prowadzi Marszałek Województwa Lubuskiego. Organem partnerstwa, odróżniającym go od innych stowarzyszeń jest Rada, do której wyłącznych kompetencji należy ocena i wybór operacji oraz ustalanie kwot wsparcia. Jest to forma organizacyjno-prawna charakterystyczna dla wszystkich lokalnych grup działania (LGD).

I.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Pierwsze spotkanie któremu przyświecała myśl zawiązania stowarzyszenia, stanowiącego partnerstwo trójsektorowe, odbyło się w maju 2007 roku w Świebodzinie. We wrześniu 2007 roku 16 członków założycieli uczestniczyło w zebraniu założycielskim Stowarzyszenia „LGD Działaj z Nami”. Przyjęty w dniu zebrania statut, jako obszar działania wskazywał 3 gminy: Lubrzę, Skąpe i Świebodzin, a celem jego powołania był rozwój obszaru i wspieranie inicjatyw społecznych. Rejestracja Stowarzyszenia „LGD Działaj z Nami” nastąpiła 16 października 2007 roku. W 2008 roku w poczet członków zwyczajnych została przyjęta czwarta gmina – Szczaniec. W grudniu 2008 roku Stowarzyszenie „LGD Działaj z Nami” złożyło wnioski o wybór lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju PROW 2007-2013. Stowarzyszenie liczyło wówczas 30 członków zwyczajnych: 12 reprezentantów sektora społecznego, 7 reprezentantów sektora gospodarczego i 11 reprezentantów sektora publicznego. W skład organu decyzyjnego wchodziło wówczas 10 członków: 3 reprezentowało sektor społeczny, 3 sektor gospodarczy, 4 publiczny – większość z tych osób posiadała doświadczenie w pozyskiwaniu środków unijnych. W maju 2009 roku Stowarzyszenie „LGD Działaj z Nami” podpisało umowę na realizację lokalnej strategii rozwoju. W styczniu 2010 roku do grona członków zwyczajnych przyjęto kolejnych 10 gmin, które wniosły doświadczenie w postaci realizacji „Pilotażowego Programu Leader+”: Bledzew, Dobiegniew, Drezdenko, Międzyrzecz, Przytoczna, Pszczew, Skwierzyna, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie i Zwierzyn. Wskutek tej decyzji obszar realizacji lokalnej strategii rozwoju został rozszerzony i objął 14 gmin. Należy podkreślić, że w ślad za członkami zwyczajnymi – gminami – reprezentującymi sektor publiczny, w poczet członków przyjmowani byli również członkowie reprezentujący sektory społeczny i gospodarczy, którzy zyskali również reprezentację w radzie decyzyjnej oraz zarządzie Stowarzyszenia „LGD Działaj z Nami”. Istotną rolę w budowaniu partnerstwa, tożsamości lokalnej oraz kapitału społecznego odgrywały liczne działania w ramach nabywania umiejętności i aktywizacji. W latach 2011-2014 w blisko 100 szkoleniach wzięło udział ponad 1000 osób, LGD prezentowała się na około 40 wielotysięcznych imprezach we wszystkich gminach członkowskich, rozstrzygnięto blisko 10 konkursów budujących markę LGD i pozwalających identyfikować działania beneficjentów. W ręce mieszkańców trafiły dziesiątki publikacji, których celem było ukazanie elementów spójności obszaru. Przedsiębiorcy i organizacje członkowskie z obszaru były partnerami w realizacji większości działań. Realizacja lokalnej strategii rozwoju w ramach PROW 2007-2013 pozwoliła pracownikom biura i członkom Stowarzyszenia „LGD Działaj z Nami” nabyć większe doświadczenie we wdrażaniu podejścia LEADER. W pracy nad przygotowaniem dokumentu strategicznego uczestniczyło 2 spośród 4 obecnych pracowników biura. Kolejnym ważnym etapem była praca nad rozszerzeniem strategii o dodatkowe cele szczegółowe i przedsięwzięcia, poprzedzona konsultacjami społecznymi. W realizacji strategii obok członków i mieszkańców LGD uczestniczyło 3 spośród 4 obecnych pracowników biura. O kompetencjach pracowników biura we wdrażaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym najlepiej świadczy wykorzystanie 89,91% środków przeznaczonych na działanie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. W styczniu 2015 roku do grona członków zwyczajnych przyjęta została piętnasta gmina – Łągowo. Jednocześnie w czerwcu tego roku, w wyniku prowadzenia intensywnych działań na rzecz umocnienia partnerstwa, skład członków zwyczajnych osiągnął poziom 83 podmiotów. Kolejnym doświadczeniem we wdrożeniu podejścia LEADER, którego kwintesencją jest oddolność, była realizacja Planu włączenia społecznego w ramach przygotowania

Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „LGD Działaj z Nami” na lata 2014-2020 w ramach działania I9.I. Wsparcie przygotowawcze. W listopadzie 2015 roku Walne Zebranie Członków podjęło decyzję o zmianie nazwy partnerstwa na związaną historycznie z obszarem i wskazującą na spójność obszaru. Stowarzyszenie LGD Brama Lubuska jest kontynuacją Stowarzyszenia „LGD działaj z Nami”, które realizowało LSR w ramach PROW 2007-2013, co pozwala przenieść doświadczenie zdobyte zarówno przez organy zarządzające, kadre biura, jak też członków LGD BL. Zdobyte doświadczenie jest bardzo istotne w świetle kontynuacji rozwiązywania podobnych problemów.

Nabyte doświadczenie i umiejętności oraz osiągnięty etap budowania partnerstwa sugerowało dalszą działalność służącą zaspokajaniu podobnych jak w okresie programowania PROW 2007-2013 potrzeb, pozwalając na współpracę z tymi samymi grupami docelowymi. Od czerwca 2016 roku realizowana jest kontynuacja działalności poprzez realizację działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju PROW 2014-2020”. Szczególnie ważne okazały się nawiązane kontakty i współpraca z lokalnymi liderami oraz oddolnie budowane lokalne partnerstwa, którym LGD BL pomagało w procesie rejestracji – rozwój ekonomii społecznej w dalszym ciągu był kontynuowany. Szczególnej uwagi i doboru narzędzi komunikacyjnych wymagały wyłonione w drodze diagnozy grupy docelowe: osoby +25 i 50+. W latach 2016-2022 w szkoleniach wzięło udział kolejne 499 osób a 373 osoby skorzystały z indywidualnego doradztwa w siedzibie LGD BL. Podczas spotkań z udziałem społeczności lokalnej dotyczących przygotowania strategii w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 [PS WPR 2023-2027] oraz Funduszy Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027 [FEWL – EFS+ 2021-2027] i przeprowadzonych konsultacji, usystematyzowano cele oraz położono większy nacisk na doposażenie w infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną obszar Stowarzyszenia LGD BL.

Porównanie celów ogólnych strategii

PROW 2007-2013	PROW 2014-2020	PS WPR 2023-2027 FEWL EFS+ 2021-2027
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców wsi • Rozwój turystyki, rekreacji i sportu 	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska obszarem przyjaznym do życia • Rozwinięta przedsiębiorczość na obszarze Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska • Turystyka źródłem dochodu dla mieszkańców Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno-turystycznej - modernizacja, doposażenie, budowa nowych obiektów • Podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych i gastronomicznych • Obszar LSR doświadcza starzenia się społeczeństwa i posiada niewykorzystane zasoby naturalne • Lokalne kształcenie osób dorosłych • Rozwój potencjału społeczności lokalnych • Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach oświatowych

I.3. Ogólny opis struktury LGD

Struktura LGD BL jest reprezentatywna dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Skład członkowski jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, znaleźli się w nim mieszkańcy, organizacje pozarządowe o różnych celach statutowych, przedsiębiorcy – zarówno mikro jak i mali przedsiębiorcy – o różnych profilach działalności oraz osoby fizyczne i prawne reprezentujące jednostki publiczne. Ponadto członkostwo w LGD BL nie jest w żaden sposób ograniczone. Członkami zwyczajnymi są przedstawiciele grup szczególnie istotnych z punktu wdrożenia LSR BL – organizacje pozarządowe odzwierciedlające zainteresowania i potrzeby szczególnie aktywnych mieszkańców oraz podmioty zajmujące się turystyką. Skład członkowski nie daje przewagi żadnej z grup interesu, podobnie jak nie daje przewagi członkom zwyczajnym z jednej gminy.

I.4. Skład organu decyzyjnego

Podczas wyboru członków do Rady położono szczególny nacisk na dobór osób, uwzględniając konieczność zachowania quorum, parytetów i sektorowości na etapie oceny i wyboru pojedynczej operacji, dlatego w skład Rady weszło 3 reprezentantów sektora społecznego, 3 reprezentantów sektora gospodarczego, 1 reprezentant sektora publicznego. Zwrócono również uwagę, aby członkowie reprezentowali obie płcie, dlatego w składzie Rady znalazły się zarówno kobiety jak i mężczyźni. Członkowie Rady reprezentujący ten sam sektor zostali wybrani z różnych gmin członkowskich, co minimalizuje ryzyko konfliktu interesu u reprezentantów tego samego sektora na poziomie oceny tej samej operacji i zapewnia narzucony Regulaminem Rady i procedurami wyboru wymóg iż ani władze publiczne ani żadna grupa interesu nie posiada 49% praw głosu. Przy wyborze członków do Rady kierowano się kompetencjami i doświadczeniem we wdrażaniu LSR. Większość członków dokonywało oceny i wyboru operacji w ramach LSR PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020, uczestniczyło w szkoleniach z tej tematyki oraz pracach nad procedurami i kryteriami wyboru. Wszyscy członkowie, jako beneficjenci realizowali projekty i uczestniczyli w szkoleniach na temat PROW 2014-2020, a następnie przy tworzeniu procedur i kryteriów wyboru operacji w ramach LSR BL.

I.5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Proces decyzyjny, którego efektem jest realizacja operacji pozwalających osiągnąć zamierzoną zmianę, sprowadza się do wyboru operacji jak najwyższej jakości zgodnych z celami LSR BL. Narzędziem pozwalającym wybrać takie właśnie operacje są kryteria wyboru, które zostaną przygotowane w taki sposób, aby były obiektywne, przejrzyste, niedyskryminujące, mierzalne, wynikały z diagnozy i były adekwatne do wskaźników. Ze względu na wybór operacji najwyższej jakości dla zaplanowanej zmiany wybrane kryteria będą miały wyższą wagę.

Jedynym organem, w którego kompetencji leży wybór operacji i ustalanie kwot wsparcia jest Rada. W procedurach wyboru i Regulaminie Rady wprowadzone zostaną zapisy mające na celu zachowanie parytetów, sektorowości, poufności, bezstronności, fachowości wyboru oraz kontrolowania jego jakości i zgodności tego wyboru z przyjętymi rozwiązaniami, a w razie konieczności możliwość wdrożenia procesów dyscyplinujących – włącznie z wykluczeniem z organu lub zmianą składu Rady.

I.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD BL

Podstawowym dokumentem regulującym funkcjonowanie LGD BL jest Statut LGD BL, który został stworzony w oparciu o Prawo o stowarzyszeniach oraz prawodawstwo dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i prawodawstwo dotyczące rozwoju obszarów wiejskich – zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Dokumentami niższego rzędu, które bezwzględnie nie mogą być w swej treści sprzeczne z nadrzędnym statutem, są regulaminy. Kluczowym jest Regulamin Rady, który zostanie przygotowany z udziałem jej członków, a po uwzględnieniu konstruktywnych uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych, zatwierdzony przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD BL. Regulamin Rady nie będzie powielał treści zawartych w procedurze wyboru, a jedynie wskaże na jej stosowanie. Ze względu na transparentność wyboru procedury będą udostępniane do wiadomości publicznej. Będą one prezentowane i omawiane lub udostępniane do wglądu na spotkaniach informacyjnych i szkoleniach. Podczas prowadzonego doradztwa udzielana będzie informacja na temat regulaminów.

Kolejny regulamin określa działanie biura LGD BL.

Rozdział II – Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR BL

II.1. Opis obszaru LGD BL

LGD BL znajduje się w całości w środkowo-wschodniej części województwa lubuskiego i zajmuje 14,68 % jego powierzchni. Rozciągnięty południkowo teren LGD BL nie wykracza poza granice powiatów: międzyrzeckiego i świebodzińskiego. Spójny terytorialnie obszar o powierzchni 2 053 km² tworzy 10 gmin: Bledzew, Lubrza, Łagów, Międzyrzecz, Przytoczna, Pszczew, Skąpe, Skwierzyna, Szczaniec i Świebodzin. Liczba ludności tego obszaru, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na dzień 31 grudnia 2020 roku, wynosiła 96 727 osób, a średnia gęstość zaludnienia tego obszaru to 43,2 osób/km². Dane demograficzne zostały zaprezentowane w Tabeli nr 1.

Tabela nr 1 – Dane demograficzne z podziałem na gminy członkowskie

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców na dzień 31 grudnia 2020r.	Gęstość zaludnienia [osoba/km ²]
1	lubuskie	międzyrzecki	Bledzew	247	4 073	16
2			Międzyrzecz	315	24 271	77
3			Przytoczna	185	5 441	29
4			Pszczew	178	4 249	24
5			Skwierzyna	285	11 836	42
6		świebodziński	Lubrza	122	3 585	29
7			Łągów	200	4 857	24
8			Skąpe	182	5 138	28
9			Szczaniec	113	3 736	33
10			Świebodzin	226	29 541	130
LGD BL				2 053	96 727	43,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska na lata 2021-2027 w dalszej części dokumentu określana jest jako LSR BL. LSR BL zakłada realizację operacji współfinansowanych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, na całym obszarze LGD BL.

Oprócz spójności terytorialnej obszar LGD BL jest spójny na wielu innych płaszczyznach. Najważniejsze z nich, potwierdzone podczas konsultacji społecznych opisano poniżej. Jednak, aby zrozumieć ich podłoże, konieczne jest zaprezentowanie uwarunkowań geologicznych i geograficznych obszaru.

Cały obszar LGD BL znajduje się na terenie podprovincji fizycznogeograficznej o nazwie Pojezierze Południowobałtyckie, obejmując w całości lub w części makroregiony: Pojezierze Południowopomorskie, Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Lubuskie, Pradolina Warciańsko-Odrzańska.

Obszar ten w całości był objęty ostatnim zlodowaceniem plejstoceńskim, wynikiem czego jest jego młodoglacjalny charakter i ukształtowanie terenu: pagórkowate wysoczyzny morenowe, równiny morenowe i sandrowe, szerokie, sterasowane doliny rzeczne, z których część to typowe pradoliny. Obok licznych rzek krajobraz urozmaicają jeziora polodowcowe, zarówno morenowe jak i rynnowe. Wały morenowe powstałe w wyniku cofania się zlodowacenia są wysokością przekraczającą nawet 200 m n.p.m. Najokazalsze wzgórza morenowe znajdują się w gminach: Łagów, Pszczew i Międzyrzecz. W przeważającej części porastają je lasy bukowe. Z kolei piaszczyste równiny sandrowe porastają bory sosnowe, z których największy zwarty kompleks stanowi Puszcza Notecka.

Tabela nr 2

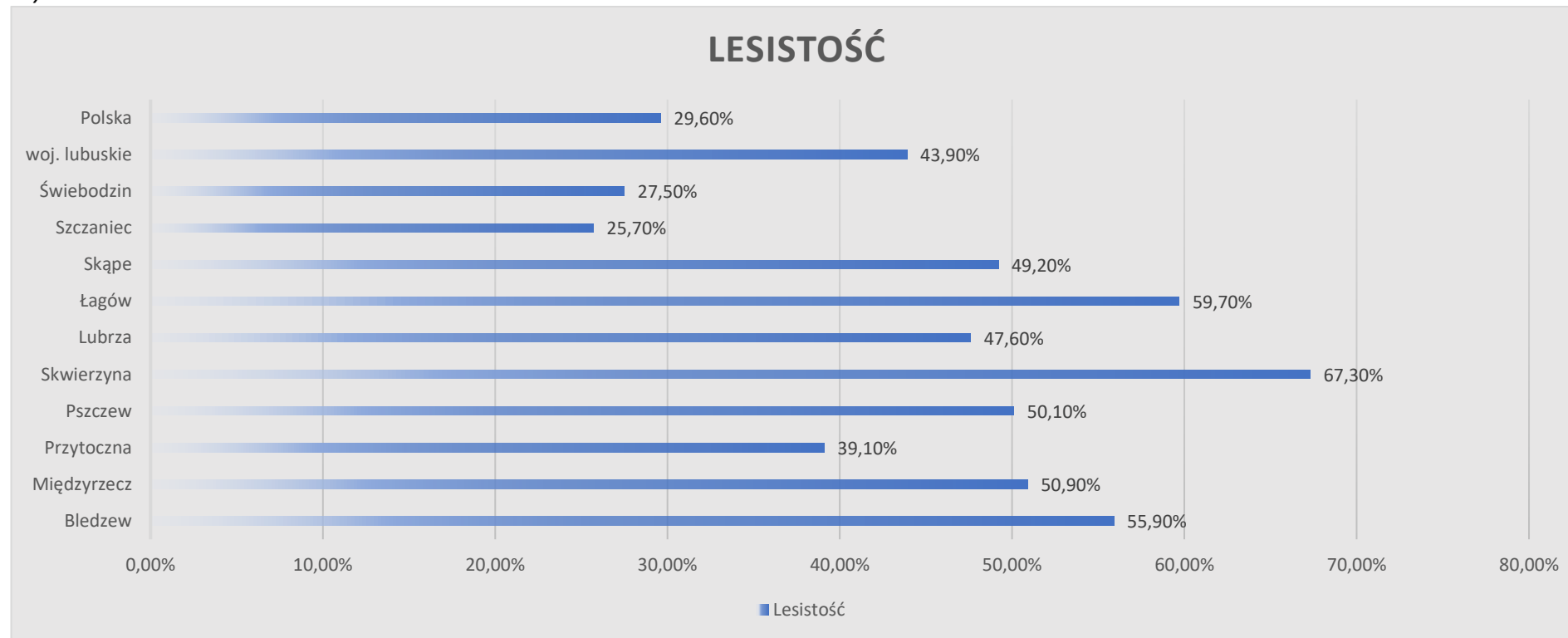
Gmina	Rezerваты przyrody [ha]	Parki krajobrazowe razem [ha]	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [%]	Obszary prawnie chronione [ha]	Liczba pomników przyrody na 100 km ² [szt.]	Obszary chronionego krajobrazu razem [ha]	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe [ha]
Bledzew			23,5	5 809,90	17,8	5 764,96	
Międzyrzecz	46,53	417,86	48,5	15 307,38	26,3	9 555,10	5 159,26
Przytoczna	4,45	1 725,43	25,1	4 641,99	15,7	2 917,33	
Pszczew	3,10	6 504,19	85,0	15 110,40	11,8	8 612,20	
Skwierzyna	4,04		16,8	4 794,27	10,5	4 845,61	302,48
Lubrza	11,08		45,2	5 525,90	11,5	5 520,00	
Łagów	94,72	3 170,00	43,4	8 640,90	11,0	5 457,90	
Skąpe		146,00	23,7	4 295,36	4,4	4 135,30	
Szczaniec	15,75		17,9	2 030,84	3,5	2 031,31	
Świebodzin	1,84		26,0	5 886,91	1,8	5 884,98	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Warunki geograficzne i stosunkowo czyste środowisko sprawiają, że obszar LGD BL jest bardzo atrakcyjnym obszarem dla turystyki i rekreacji, co stanowi jeden z aspektów decydujących o spójności obszaru. Wiodące znaczenie mają tu jeziora. Najpopularniejsze z nich to: Niestysz, Chycina, Łagowskie, Trześniowskie, Goszcza, Paklicko Wielkie, Głębokie, Pszczewskie, Szarcz oraz rzeki: Obra, Warta, Paklica. Liczne wody powierzchniowe pozwoliły rozwinąć się turystyce kajakowej, wędkarstwu, wypoczynkowi nad brzegami akwenów, co sprzyja tworzeniu infrastruktury turystycznej oraz usług gastronomicznych i noclegowych.

Z usług korzystają również grzybiarze, których przyciągają liczne lasy grzybne. Lesistość na tym obszarze, co jest kolejnym czynnikiem nadającym obszarowi spójny charakter, średnia sięga ponad 47% i znacznie przewyższa średnią krajową. Lasy nie są jedynie ostoją przyrody. Są także producentem ogromnych ilości surowca jakim jest drewno. Lesistość zaprezentowano na Wykresie nr 1.

Wykres nr 1

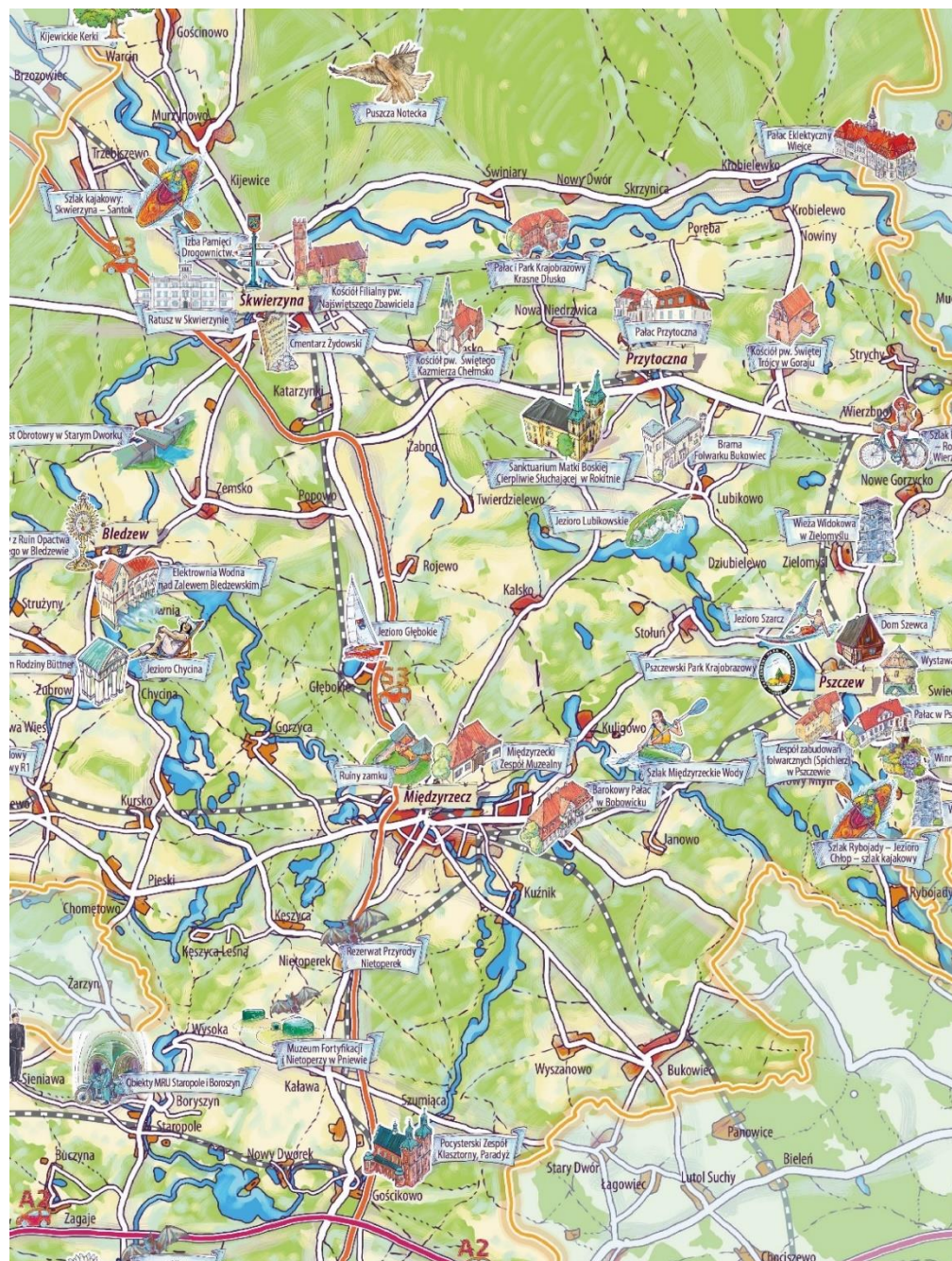
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Omawiając lesistość nie sposób nie wspomnieć o Puszczy Noteckiej – ogromnym kompleksie leśnym, który stanowi bór sosnowy. Na obszarze LGD BL zajmuje on większą część gminy Skwierzyna. Stąd też gmina ta ma największą lesistość – 67,3%.

Kolejną cechą spajającą obszar, ściśle wynikającą z uwarunkowań geograficznych oraz dobrze zachowanego środowiska naturalnego są różne, liczne formy ochrony przyrody: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne.

Na szczególną uwagę zasługują tu: Pszczewski Park Krajobrazowy, Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy, Gryżyński Park Krajobrazowy (otulina) i wiele rezerwatów przyrody oraz obszarów Natura 2000.

Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry położone na terenie gmin: Przytoczna (1 316,3 ha), Pszczew (5 020,3 ha) oraz Puszcza Notecka położona na terenie gmin: Przytoczna (1 043,6 a), Pszczew (44,9 ha), Skwierzyna (19 659, ha) zostały ujęte jako obszary specjalnej ochrony ptaków zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków. Formy ochrony przyrody są istotne dla rozwoju turystyki i życia mieszkańców którzy wielokrotnie podkreślali, iż jednym z większych zagrożeń dla rozwoju obszaru jest pogorszenie stanu środowiska naturalnego – zanieczyszczenie wód, powietrza oraz zniszczenie siedlisk ptaków i zwierząt.

W odniesieniu do historii regionu wyróżnić należy dwa zdarzenia nadające mu spójności. Pierwsze z nich sięga czasów I Wojny Światowej, a właściwie Traktatu Wersalskiego, który to ustanowił granicę pomiędzy Polską a Niemcami w taki sposób, iż przebiegała ona przez obszar LGD BL. Po tych ustaleniach Polska była zdecydowanie bardziej uzbrojona niż Niemcy, które obawiały się słabo zabezpieczonego odcinka granicy pomiędzy Odrą a Wartą. W ich mniemaniu odcinek ten stanowił prostą drogę z Wielkopolski na Berlin. Z tej obawy fragment ten został nazwany Bramą Lubuską. W 1933 roku zaczęto budowę linii obronnej: schronów, bunkrów, systemu podziemnych korytarzy, linii kolejowych, dworców, umocnień, zapór, zwodzonych mostów czy kanałów. Budowle te rozciągają się dziś od południa przez gminy: Skąpe, Lubrza, Międzyrzecz, Bledzew, Skwierzynę i dalej na północ zarówno na ziemi, jak i pod ziemią. Miejscowość Cibórz i Kęszyca Leśna powstały w oparciu o budowle pozostałych umocnień i są ewenementem na skalę krajową. Sam Międzyrzecki Rejon Umocniony jest chyba najbardziej rozpoznawalną atrakcją turystyczną województwa lubuskiego dla pasjonatów historii i militariów, a skupia się wokół miejscowości Boryszyn i Pniewo.

W 2015 roku w odniesieniu do spójności obszaru partnerstwo przyjęło nazwę STOWARZYSZENIE LGD BRAMA LUBUSKA. Dodatkową ciekawostką wyróżniającą obszar jest zaadoptowanie sztuki fortyfikacji przez naturę. Militarne podziemia są największym w środkowej Europie zimowiskiem nietoperzy – część korytarzy stanowi obecnie rezerwat Nietoperek.

Schronienie przed mrozami znajduje tu przeszło trzydzieści tysięcy osobników dwunastu gatunków tych ssaków.

Po II Wojnie Światowej miejsce miało drugie zdarzenie spajające obszar. Granica Polski przesunęła się na zachód. Przyłączone do Polski tereny zostały zasiedlone przez repolonizowanych autochtonów polskiego pochodzenia, osadników wojskowych, jeńców powracających z obozów jenieckich i obozów pracy w Niemczech, mieszkańców sąsiadujących powiatów wielkopolskich, mieszkańców województw Polski centralnej, repatriantów z byłych ziem polskich, reemigrantów, ludność ukraińską. Zjawisko to przyniosło spustoszenie dla dziedzictwa kulturowego za sprawą przemieszczania ludności o różnych korzeniach i osadzenia ich w nowych realiach. Spowodowało to szybkie zanikanie kultury i zahamowanie sztuki ludowej i folkloru. Ten element spójności obszaru objawia się mozaiką kulturową i kultywowaniem obyczajów i twórczości ludowej. Wielokulturowość pojmowana jest za wielki walor obszaru, ale ma swoje negatywne strony i utrudnia współpracę między mieszkańcami, co jest wynikiem braku znajomości egzystujących wspólnie kultur.

Elementem spajającym obszar jest pozostałe po całym terenie budownictwo o podobnym charakterze. Najbardziej rozpoznawalnymi elementami są datowane na XVII i XVIII wiek dworki i pałace oraz zabudowania folwarczne. Łączą je style architektoniczne oraz obecność założeń parkowych a także atrakcyjne położenie.

Ostatnim aspektem mającym wpływ na spójność obszaru jest skomunikowanie głównie za sprawą skrzyżowania dwóch najważniejszych dróg w województwie: autostrady A2 i drogi ekspresowej S3. Aspekt ten należy rozpatrywać w kategorii zjawisk pozytywnych, takich jak dobre warunki dla rozwoju gospodarki jak i negatywnych gdyż dla mieszkańców zajmujących się rolnictwem drogi te stały się odczuwalną granicą podczas funkcjonowania w życiu codziennym. Pozytywnym aspektem oddziałującym na cały obszar jest skomunikowanie go z odległymi miejscowościami, co wpływa pozytywnie na turystykę oraz gospodarkę.

II.2. Mapa obszaru objętego LSR BL.

Rozdział III – Partycypacyjny charakter LSR BL

Przygotowanie LSR BL nastąpiło przy udziale lokalnej społeczności. Podstawowym narzędziem informowania na temat przebiegu przygotowań LSR BL, mającym również za zadanie aktywizowanie mieszkańców obszaru do włączenia się w prace nad dokumentem, była strona internetowa. Na stronie internetowej LGD BL www.bramalubuska.pl został zamieszczony Plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR BL wraz z harmonogramem spotkań w poszczególnych gminach członkowskich. Na bieżąco były tam zamieszczane aktualności i sprawozdania lub protokoły ze zrealizowanych metod konsultacyjnych. Za przygotowanie LSR BL odpowiedzialna była powołana do tego pięcioosobowa grupa robocza.

Partycypacyjny charakter LSR BL zapewnił udział społeczności w konsultacjach społecznych. Zastosowanych zostało 5 metod konsultacyjnych zarówno ilościowych, jak i jakościowych, dobranych według charakteru zbieranych informacji i etapu konsultacji.

1. Metoda polegająca na analizie danych.
2. Metoda ilościowa: wywiad on-line w formie ankiety zamieszczony na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska.
3. Metoda ilościowa: miejsce w którym zainteresowani zapoznają się z materiałami informacyjnymi, mogący przedyskutować interesujące ich kwestie, wypełnić ankietę oraz złożyć propozycję przedsięwzięć.
4. Poznanie opinii mieszkańców wszystkich członkowskich gmin w konkretnych kwestiach .
5. Poznanie i opiniowanie LSR BL za pośrednictwem strony LGD BL.

Proces konsultacyjny poprzedziła analiza danych (desk research). Podczas analizy oprócz danych pozyskanych z GUS [Bank Danych Lokalnych] wykorzystano również rekomendacje i wnioski z ewaluacji zewnętrznej sporządzonej przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum w roku 2022. Analiza pozwoliła uzyskać informację o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach w niekorzystnej sytuacji i grupach interesu.

Diagnoza pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego LSR BL, wskazać elementy spójności obszaru, oraz przygotować narzędzia do metod konsultacyjnych i uwzględnić w konsultacjach grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR BL.

W *Tabeli nr 3* wskazano krótki opis zastosowanych metod badawczych, narzędzia, uczestników oraz wskazano terminy realizacji poszczególnych metod konsultacyjnych oraz liczbę uczestniczących w nich osób.

Tabela nr 3 – Charakterystyka, terminy realizacji i liczba uczestników metod partycypacyjnych konsultacji do opracowania LSR BL

Specyfika	Nazwa metody	Desk research	Ankieta elektroniczna CAWI	Punkt konsultacyjny w biurze STOWARZYSZENIA LGD Brama Lubuska	Moderowane spotkania otwarte	Otwarte zaproszenie do zgłaszania opinii
Opis metody badawczej	Metoda polegająca na analizie danych	Metoda ilościowa: wywiad on-line w formie ankiety zamieszczony na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska	Metoda ilościowa: miejsce, w którym zainteresowani zapoznają się z materiałami informacyjnymi, mogący przedyskutować interesujące ich kwestie, wypełnić ankietę oraz złożyć propozycję przedsięwzięć	Poznanie opinii mieszkańców wszystkich członkowskich gmin w konkretnych kwestiach	Poznanie i opiniowanie LSR BL za pośrednictwem strony Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska	
Narzędzia	Dane z GUS, badania własne i obserwacje	Ankieta: wersja on-line do pobrania /WORD, PDF/	Ankieta w wersji papierowej, możliwość zapoznania się z materiałami informacyjnymi	Warsztaty, program	Poszczególne części LSR BL	
Dobór uczestników	Wykwalifikowani pracownicy biura oraz przedstawiciele organów LGD BL z różnych sektorów	Równomierny dostęp terytorialny	Otwarty udział osób zainteresowanych	Otwarty udział osób zainteresowanych	Otwarty udział osób zainteresowanych	
Liczba uczestników	5	20	20	101	20	
Termin realizacji	czerwiec 2022r. – maj 2023r.	wrzesień 2022r. – kwiecień 2023r.	wrzesień 2022r.- maj 2023r.	05.09.2022r.-Bledzew 06.09.2022r.-Lubrza 07.09.2022r.-Łagów	maj 2023r.	

				08.09.2022r.-Międzyrzecz	
				09.09.2022r.-Przytoczna	
				12.09.2022r.-Pszczew	
				13.09.2022r.-Skąpe	
				14.09.2022r.-Skwierzyna	
				15.09.2022r.-Szczaniec	
				16.09.2022r.-Świebodzin	

Źródło: Opracowanie własne

W metodach partycypacyjnych zapewniono udział grupom szczególnie istotnym z punktu widzenia realizacji LSR BL:

- NGO - przedstawiciele organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia) w szczególności o celach statutowych związanych z kulturą, sportem i aktywizacją społeczną oraz organizacje turystyczne
- JST- jednostki samorządu terytorialnego
- Przedsiębiorcy - właściciele mikro i małych przedsiębiorstw
- Potencjalni przedsiębiorcy - mieszkańcy zainteresowani podjęciem działalności gospodarczej

Podstawową metodą ilościową było badanie ankietowe. Dobór respondentów był losowy, zadbano o równomierny dostęp do ankiet na całym obszarze. Ankiety udostępniono za pomocą strony internetowej LGD BL, a także skrzynek podawczych wystawionych w biurze LGD BL oraz urzędach gmin, co zapewniło również udział społeczności wykluczonej cyfrowo. Równomierny dostęp pozwala stwierdzić, iż metoda zapewniła udział wszystkich grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR BL. Zebrane ankiety wskazały postrzegane przez lokalną społeczność potrzeby i problemy, zasoby i potencjały, pozwoliły na identyfikację szans i wyznaczenie celów, jak również wskazały postrzeganie przez lokalną społeczność spójności obszaru LSR BL. Respondenci wskazali również główny kierunek rozwoju i dogodne sposoby pozyskiwania informacji.

Kolejną metodą konsultacyjną były moderowane spotkania otwarte w każdej z 10 gmin członkowskich. Podczas tych spotkań omawiano procedurę tworzenia LSR BL. Konsultowano również metody komunikacji z mieszkańcami. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele grup, które w przyszłości wezmą udział w realizacji LSR BL: organizacje pozarządowe, organizacje turystyczne, przedsiębiorcy, gminy, osoby planujące podjąć działalność gospodarczą. Wnioski z tych konsultacji zostały wykorzystane przez zespół opracowujący LSR BL podczas tworzenia diagnozy, formułowania celów i przedsięwzięć oraz tworzenia procedury ustalania i zmiany kryteriów wyboru, a także planu komunikacji.

Następnym narzędziem partycypacyjnym wykorzystanym przy opracowaniu LSR BL była grupa robocza, czyli grupa dobrana pod kątem fachowości, ale i zachowania sektorowości, co pozwoliło na przygotowanie dokumentacji na wysokim poziomie, jak również ze zrównoważonym zachowaniem interesów wszystkich 3 sektorów, a więc z zachowaniem opinii grup istotnych dla realizacji LSR BL. W pięcioosobowej grupie znalazło się troje ekspertów (pracownicy biura), a także po jednym przedstawicielu każdego sektora (organy stowarzyszenia).

Faktem jest, że grupa robocza rozpoczęła swoją pracę już wcześniej przed opisanymi metodami partycypacyjnymi, opracowując dane zastane, natomiast dopiero po spotkaniach otwartych z mieszkańcami przystąpiła do opracowywania LSR BL. Zespół fachowców i mieszkańców opracowywał cały dokument oraz załączniki na każdym etapie.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji zgromadzono liczne informacje. Na podstawie danych z poszczególnych metod opracowano wnioski. Wszystkie wnioski miały wpływ na kształt celów, przedsięwzięć lub wskaźników. Grupa robocza dokonała analizy wniosków sformułowanych na podstawie konsultacji społecznych. Zwrócono szczególną uwagę na podążanie za opinią większości mieszkańców i przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji. Zdecydowana większość wskazała turystykę jako najbardziej pożądany kierunek rozwoju na obszarze LGD BL. Nie bez znaczenia jest wyłonienie licznych wniosków mówiących o potencjale obszaru sprzyjającym rozwojowi turystycznemu: walory przyrodnicze, obiekty historyczne, miejsca kultu religijnego, ale także mówiących o licznych brakach w infrastrukturze turystycznej i oznakowaniu atrakcji, niedostosowaniu oferty usług turystycznych do potrzeb turystów oraz braku promocji turystycznej. W kontekście tym, cele LSR BL powinny zakładać interwencję w zakresie turystyki trójsektorowo: usługi, infrastruktura, promocja.

Tabela nr 4 - Dane z ankiet

1. Pana/Pani zdaniem największy potencjał obszaru Lokalnej Grupy Działania (zwanej dalej LGD) to: (maks. 3 odpowiedzi)	
walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe, obszary chronione)	108
infrastruktura turystyczna (np. baza noclegowa, baza gastronomiczna, atrakcje turystyczne)	83
warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości	38
produkty i usługi lokalne (np. potrawy i wyroby tradycyjne, rękodzielnictwo)	27
chęci mieszkańców do podejmowania wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju regionu	24
wzrost ofert i produktów turystycznych w regionie	23
zdolność regionu do wykorzystania nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań w tym cyfryzacji i internecie	19
aktywność przedstawicieli różnych sektorów (publicznego, gospodarczego i pozarządowego)	18
inne (jakie ?)	0
2. Pana/Pani zdaniem największy problem obszaru LGD to: (maks. 3 odpowiedzi)	
słabe zaangażowanie lokalnej społeczności w podejmowane działania	66
starzenie się społeczeństwa oraz emigracja zarobkowa młodych osób	55
zbyt mała rozpoznawalność oferty turystycznej regionu (bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji i produktów turystycznych)	49
niska przedsiębiorczość mieszkańców	48
niewystarczająca oferta na wypoczynek, rekreację oraz aktywne spędzanie czasu wolnego	46
niska jakość usług publicznych np. (poziom infrastruktury technicznej, edukacyjnej, socjalnej, służby zdrowia, kultury, turystyki)	41
niedostateczna dbałość o środowisko naturalne, o wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawy jakości powietrza oraz działań edukacyjnych w tym obszarze	27
słaba współpraca między samorządem, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi	25
sytuacja na rynku pracy (brak miejsc pracy, wysokie bezrobocie, poziom wynagrodzenia, kwalifikacje mieszkańców)	15

niskie wykorzystanie nowoczesnych technologii, sieci internetowej oraz cyfryzacji	12
3. Pana/Pani zdaniem największa szansa dla obszaru LGD to: (maks. 3 odpowiedzi)	
czyste, zdrowe środowisko naturalne	105
moda na zdrowy i aktywny tryb życia	82
środki zewnętrzne umożliwiające rozwój regionu	66
zwiększająca się liczba osób podróżujących po Polsce	33
nowoczesne technologie, cyfryzacja i internet	30
wzrost aktywności mieszkańców, inicjowanie i wspólne podejmowanie inicjatyw oddolnych	27
postępujący wzrost rozwiązań innowacyjnych w różnych obszarach życia	13
wydłużająca się przeciętna długość życia	7
wzrost mobilności w tym migracje zarobkowe i edukacyjne do większych miast	4
Inne (Jakie ?)	0
4. Jakie grupy społeczne Pana/Pani zdaniem wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR, czyli Lokalnej Strategii Rozwoju – dokumentu oddolnie tworzonego przez lokalną społeczność dla danego obszaru wiejskiego określającego kierunki jego rozwoju ? (maks. 3 odpowiedzi)	
dzieci, młodzież oraz osoby uczące się do 25 roku życia	99
osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+	63
osoby prowadzące pozarolniczą działalność, np. prowadzące obiekty agroturystyczne, zagrody edukacyjne	55
przedsiębiorcy	54
osoby niepełnosprawne	41
osoby bezrobotne	22
pracownicy sektora publicznego	21
przedstawiciele organizacji pozarządowych	17
5. Pana/Pani zdaniem która grupa społeczna napotyka najwięcej barier w wejściu na rynek pracy:	
osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+	67
osoby do 25 roku życia	54
osoby bezrobotne	24
kobiety	21
inne (jakie?)	3
6. Prosimy o podzielenie się Pana/Pani pomysłem na działania, które moglibyśmy dofinansować w ramach realizacji LSR. Proszę krótko odpowiedzieć na poszczególne pytania	

☐ INNOWACYJNOŚĆ (wprowadzenia nowego lub istotnie polepszonego produktu lub usługi na obszarze gminy)	60
☐ ŚRODOWISKO I KLIMAT (Pomysł zakłada działania w zakresie rozwoju energii odnawialnej, poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, działań edukacyjnych zwiększających świadomość w sferze zmian klimatycznych)	50
☐ PARTENRSTWO (czy do realizacji pomysłu zaangażowani zostaną inni partnerzy)	27
☐ ZMIANY DEMOGRAFICZNE (Pomysł zakłada przeciwdziałanie starzeniu się społeczeństwa, migrację zarobkową, edukacyjną lub wspiera osoby młode zamieszkujące obszar objęty LSR)	20
☐ CYFRYZACJA (pomysł zakłada działania w zakresie upowszechniania nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej)	11
7. Metryczka	
Płeć:	
☐ Kobieta	93
☐ Mężczyzna	49
Wiek:	
☐ Od 36 do 50 lat	76
☐ Powyżej 60 lat	26
☐ Od 51 do 60 lat	23
☐ Od 26 do 35 lat	18
☐ Od 18 do 25 lat	2
☐ Poniżej 18 lat	1
Mieszkaniec/Mieszkanca Gminy:	
Lubrza	27
Międzyrzecz	24
Przytoczna	15
Świebodzin	13
Skwierzyna	11
Szczaniec	8
Bledzew	6
Łagów	6
Skąpe	6

Pszczew	4
Sulechów	1
Ilość ankietowanych	121
Zdecydowana większość osób podczas zgłaszania uwag w formie ustnej, wskazała jako najbardziej pożądaną grupę do objęcia wsparciem w ramach finansowania z Programu FEWL 2021-2027- EFES + seniorów oraz dzieci w wieku przedszkolnym. Działania podyktowane inicjatywą oddolną będą podejmowane poprzez kształcenie osób dorosłych, rozwój potencjału społeczności lokalnych, aktywizację społeczności lokalnych w placówkach edukacyjnych w celu wykluczenia społecznego grup w niekorzystnej sytuacji.	

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku analizy odrzucono wnioski pozostające w sprzeczności z wiodącymi opiniami. Pozwoliło to na odrzucenie wniosków marginalnych lub prezentujących partykularny interes. Poniżej przedstawiono wnioski, których w wyniku dokonanej analizy grupa robocza nie uwzględniła w opracowaniu LSR BL:

1. Istnieje potrzeba rozwoju przemysłu
2. Problemem są liczne formy ochrony przyrody, które są utrudnieniem dla rozwoju gospodarki
3. Istnieje potrzeba rozwoju rolnictwa
4. Istnieje potrzeba budowy i przebudowy dróg gminnych i powiatowych
5. Problemem jest zły stan nawierzchni dróg

Uzasadnienie dla 1 i 2: stwierdzenia takie pozostają w sprzeczności ze wskazaniem przez mieszkańców turystyki jako głównego kierunku rozwoju, która opiera się w znacznej mierze o walory środowiska naturalnego, dodatkowo mieszkańcy w dalszych konsultacjach wskazali, że zagrożeniem, które dla obszaru niesie przemysł jest zanieczyszczenie środowiska, ponadto obecność przemysłu pogorszyłaby warunki życia w pobliżu dużych zakładów – konieczny jest rozwój przedsiębiorczości, ale w skali mikro i małych przedsiębiorstw.

Uzasadnienie dla 3: mimo, iż rolnictwo jest ogromnym „zakładem pracy” i pełni ważną rolę na obszarze, nie może być przedmiotem wsparcia w ramach LSR BL, gdyż wsparcie takie przewidziano w innych działaniach PS WPR 2023-2027.

Uzasadnienie dla 4 i 5: rozwiązanie tego problemu nie jest możliwe gdyż w ramach PS WPR 2023-2027 ze środków EFRROW wykluczone są operacje obejmujące budowę lub modernizację dróg, targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków. Istnieją inne źródła finansowania infrastruktury drogowej.

Z ankiet wynika, że rozwój turystyki jest obszarem z największym potencjałem.

Kolejnym istotnym elementem to działalność na rzecz osób starszych oraz dzieci i młodzieży.

Realizacja LSR BL zakłada niedyskryminujący dostęp dla wszystkich. Wynikiem przeprowadzonych konsultacji jest świadomość istnienia środowisk, które gorzej radzą sobie ze sprawami formalnymi lub osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Głównym aspektem LSR BL będzie organizacja naboru wniosków. Wiąże się z tym ogłoszenie informacji, z którą należy dotrzeć do wszystkich zainteresowanych, dobierając do tego odpowiednie i różnorodne narzędzia. Oprócz dotarcia z informacją o naborze, zainteresowani zostaną poinformowani o możliwości skorzystania z doradztwa. Działania komunikacyjne będą prowadzone z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji. Aby cel działań komunikacyjnych jakim jest skuteczne zarządzanie wsparciem rozwoju lokalnego oraz budowa pozytywnego wizerunku i marki LGD BL, zyskał pożądaną efekt i dotarł do jak największej liczby zainteresowanych, zostaną podjęte działania komunikacyjne z wykorzystaniem różnych środków przekazu. Poczynając od punktu informacyjnego w biurze stowarzyszenia, poprzez informacje w mediach społecznościowych czy na stronie internetowej LGD BL jak również poprzez otwarte spotkania informacyjno-konsultacyjne. Środkiem przekazu działań komunikacyjnych będą także materiały promocyjne, z odpowiednią wizualizacją PS WPR 2023-2027, FEWL 2021-2027- EFS+ i LGD BL. Następnym działaniem skierowanym do beneficjentów, mieszkańców oraz

instytucji jest ankieta. Posłuży ona do otrzymania informacji zwrotnej, dzięki czemu podniesiona zostanie jakość usług świadczonych przez LGD BL oraz efektywność działań komunikacyjnych. Ponadto LGD BL podejmie działania animacyjne: konkursy, wydarzenia rekreacyjne, związane z budowaniem kapitału społecznego i tożsamości lokalnej. Celem tego typu ofert będzie motywowanie, pobudzenie do działania, podniesienie wiedzy na temat działań podejmowanych przez LGD BL, zwiększenie rozpoznawalności znaku LGD BL oraz PS WPR 2023-27 i FEWL 2021-2027 -EFS+ na tle innych funduszy europejskich, oraz zbudowanie wiarygodności i zaufania do LGD BL. Mieszkańcy będą mieli możliwość włączenia się we wspólne prace. Podjęte zostaną również działania związane ze zwiększeniem komunikacji z mieszkańcami w celu jak najszerzego dotarcia z ofertą LGD BL.

Mieszkańcy zostaną zaangażowani w:

- Monitorowanie i ocenę realizacji LSR BL – listy wybranych operacji i protokoły będą podawane do publicznej wiadomości, coroczne sprawozdania mówiące o stopniu realizacji wskaźników i najbliższych planach związanych z naborami oraz działaniami aktywizacyjnymi będą zamieszczone na stronie internetowej LGD BL, beneficjenci będą składać ankiety monitorujące zawierające informacje o realizacji wskaźników produktu i aktywizacji. Ocenie realizacji LSR BL i jej efektów posłuży ewaluacja mid-term oraz ewaluacja końcowa, która zapewni udział społeczności. Formą udziału jest również Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska.
- Aktualizacja LSR BL – mieszkańcy będą mieli możliwość wnioskowania o zmianę zapisów LSR BL w tym, związanych z przedsięwzięciami i wskaźnikami oraz budżetem, przygotowane przez społeczność projekty zmian, zostaną poddane szerszym konsultacjom, również projekty zmian, których źródłem będzie zmiana przepisów, będą konsultowane z lokalną społecznością w celu akceptacji, a w przypadku braku akceptacji – znalezienia innego rozwiązania. Głównym narzędziem konsultacji będzie internet, jednak w razie dużych zmian nie wyklucza się organizacji spotkań z mieszkańcami.
- Opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru - zadaniem kryteriów wyboru jest zapewnienie wyboru operacji, które najlepiej przyczynią się do rozwiązania problemów i dokonania na obszarze zmian opisanych celami, dlatego opracowanie kryteriów odbędzie się w oparciu o wnioski z badania ankietowego, dokona tego grupa robocza, następnie kryteria te będą konsultowane ze społecznością poprzez prezentację na stronie internetowej. Zmiana kryteriów może nastąpić na wniosek mieszkańca bądź grupy mieszkańców lub członków Rady, jednak zawsze będzie konsultowana z lokalną społecznością poprzez stronę internetową lub w trakcie odbywających się spotkań z mieszkańcami.

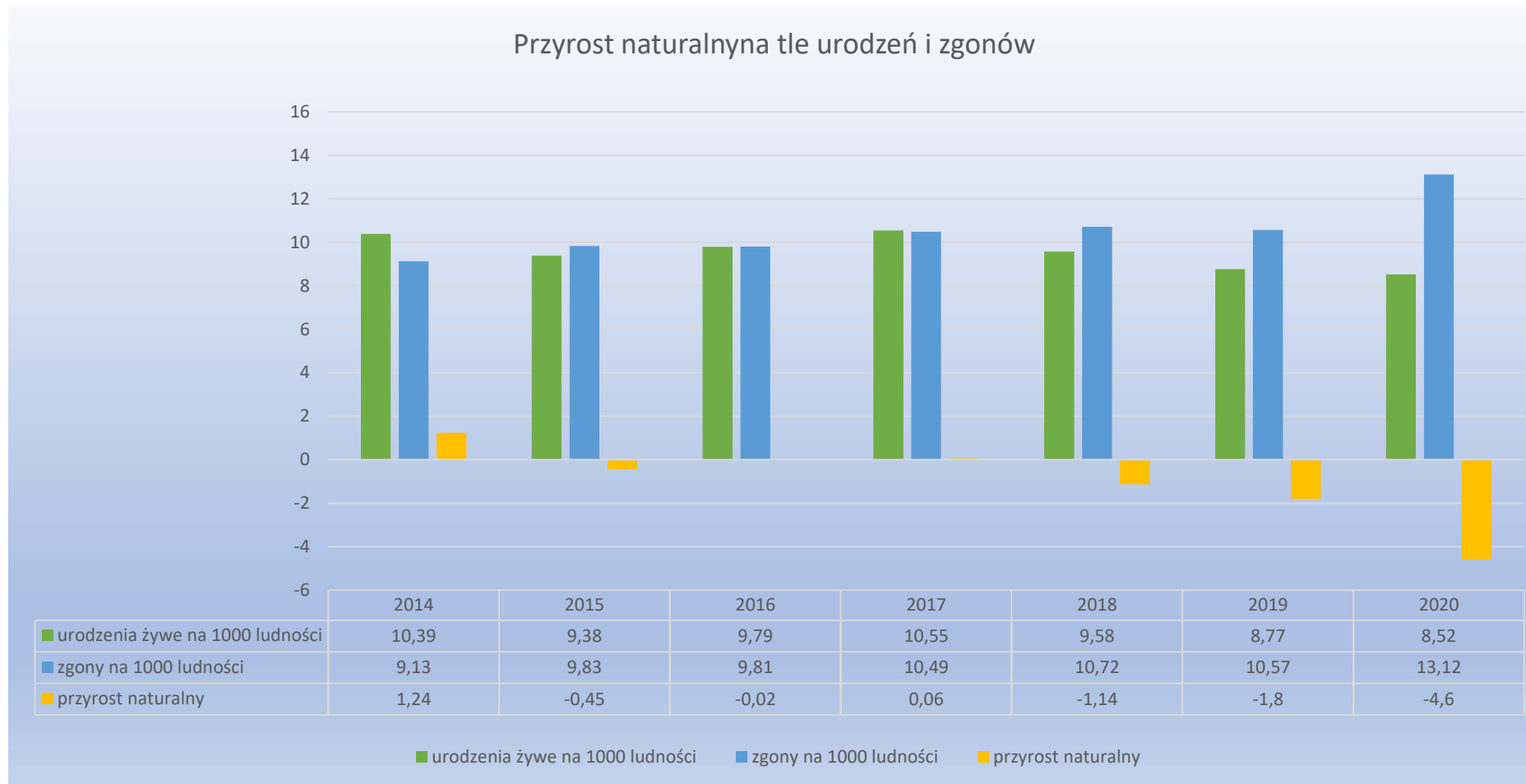
Wykres nr 2 – Liczba mieszkańców na obszarze realizacji LSR BL w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Przez cały okres 2014-2020 wyraźnie widoczny jest negatywny trend przejawiający się spadkiem liczby mieszkańców. Jedną z przyczyn malejącej liczby mieszkańców jest ujemny przyrost naturalny zaprezentowany w Wykresie nr 3

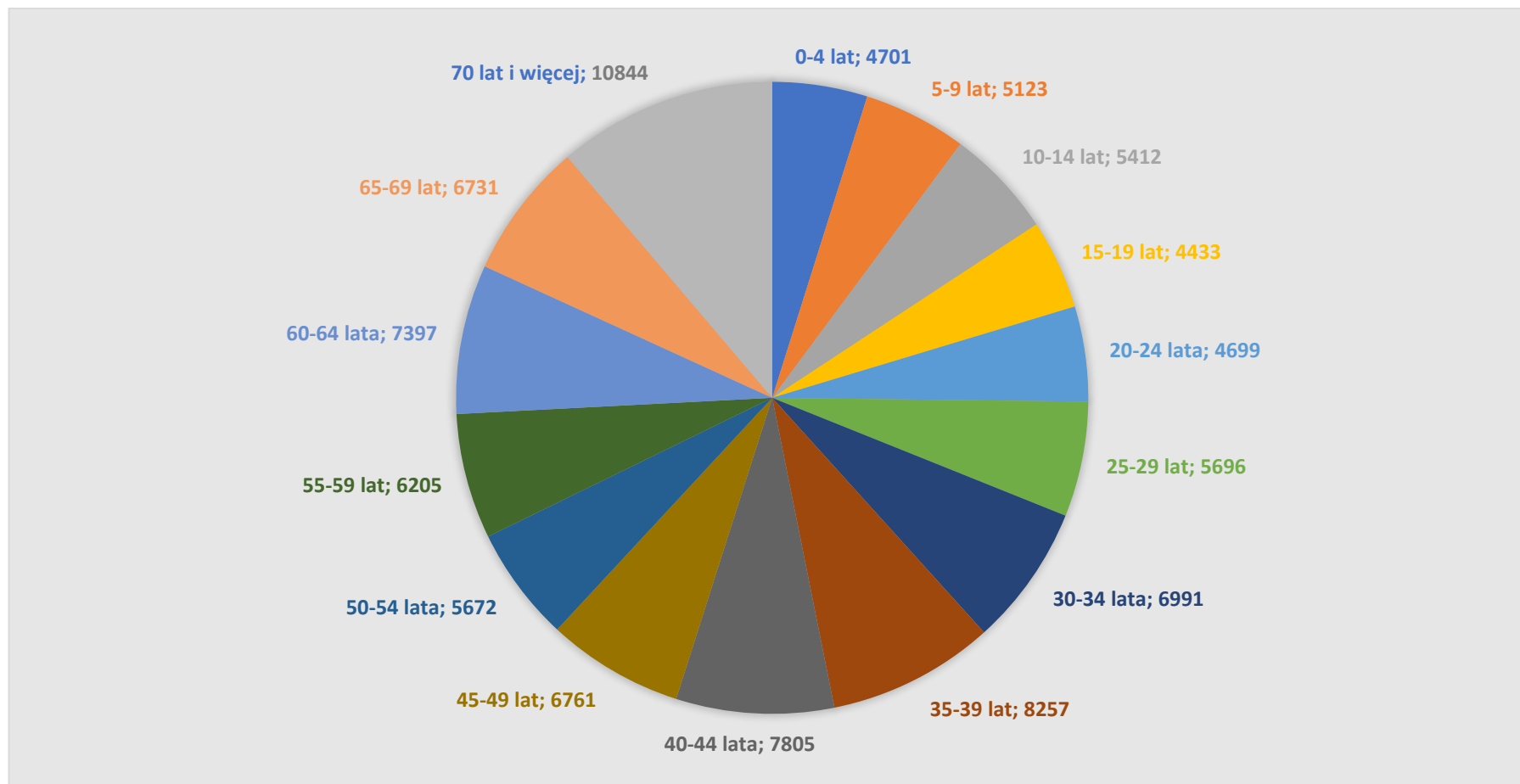
Wykres nr 3 – Przyrost naturalny na tle urodzeń i zgonów na obszarze realizacji LSR BL w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

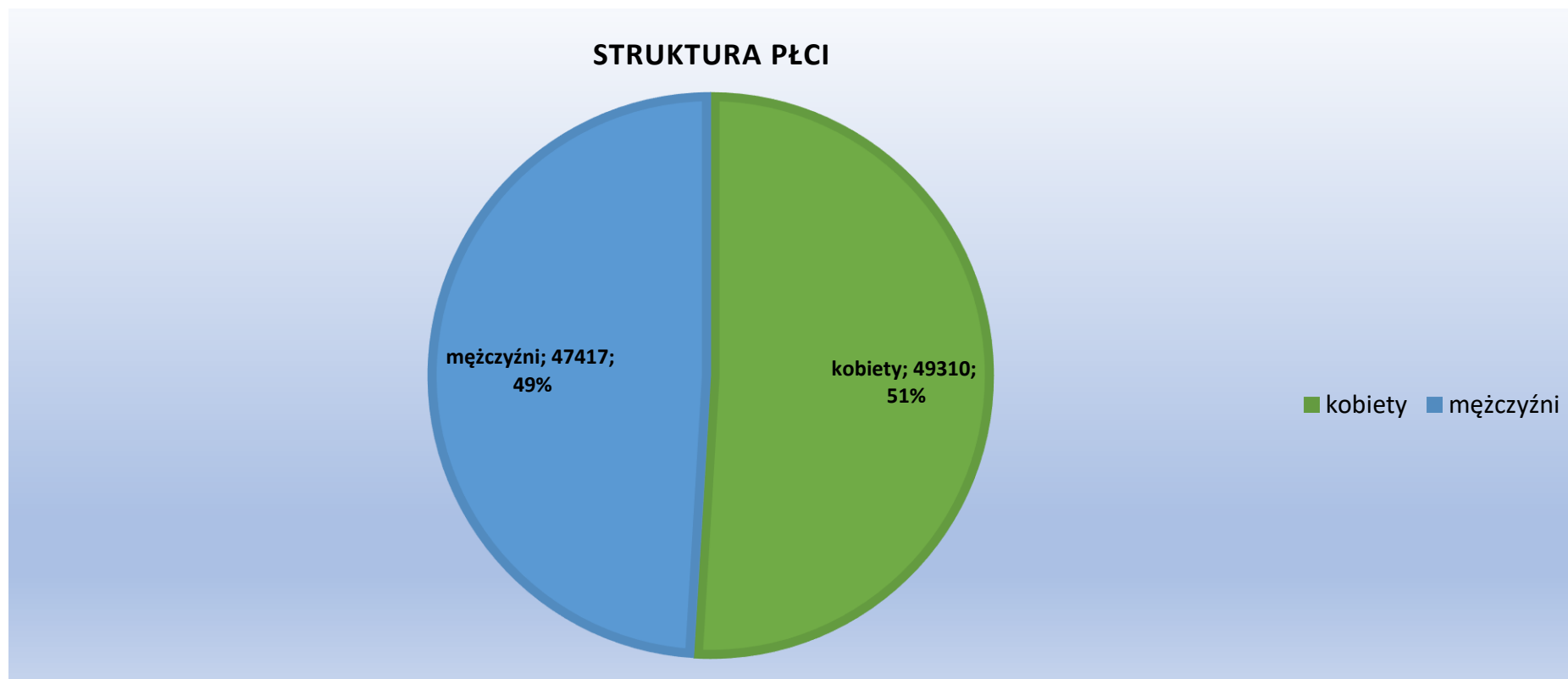
Przyrost naturalny w latach 2014-2020 sukcesywnie spadał. Jest to spowodowane zmniejszeniem liczby narodzin w stosunku do liczby zgonów, co ma wpływ na strukturę wieku mieszkańców przedstawionej na Wykresie nr 4

Wykres nr 4 – Struktura wieku ludności na obszarze realizacji LSR BL w 2020 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres nr 5 - Struktura płci na obszarze realizacji LSR BL w 2020 roku.

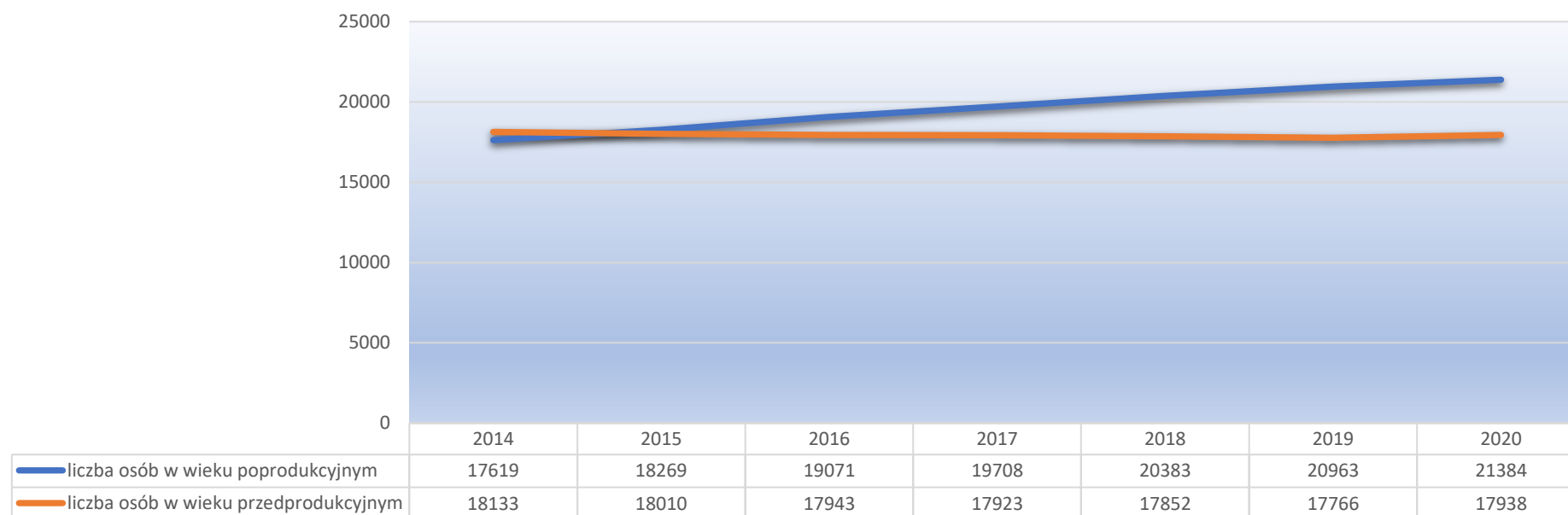
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Widoczne są tu dwa negatywne zjawiska:

Porównywalna populacja grup w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym oraz znacznie mniejsza grupa w wieku przedprodukcyjnym. Efektem tego będzie w przyszłości większa grupa poprodukcyjna niż produkcyjna.

Skutkiem spadającego przyrostu naturalnego jest wyraźnie wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co zaprezentowano na Wykresie nr 6.

Wykres nr 6 – Liczba osób w wieku poprodukcyjnym oraz liczba osób w wieku przedprodukcyjnym [17 lat i mniej] na obszarze realizacji LSR BL w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

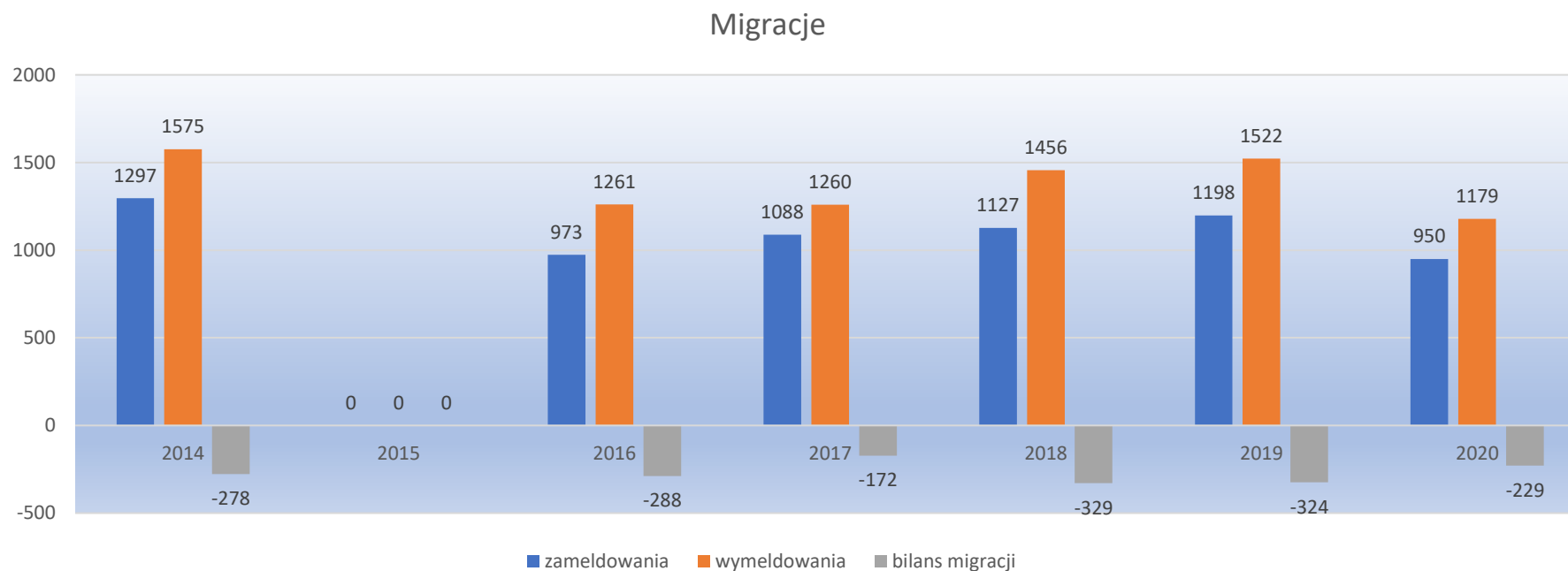
Analiza struktury ludności wskazuje na postępujący proces starzenia się populacji, wyrażający się m.in. rosnącym udziałem społeczeństwa w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do populacji ogółem, przy jednoczesnym spadku ludności w wieku produkcyjnym. Niezmiernie istotne dla regionu jest skoncentrowanie się na efektywniejszym wdrażaniu polityki młodzieżowej oraz senioralnej. Pesymistyczna prognoza demograficzna obszaru - starzenie się ludności - nie różni się znacząco od procesów demograficznych występujących na terenie całego kraju.

Analizując bezrobocie w 2020 roku na obszarze LGD BL można zauważyć zróżnicowanie pod względem płci. Zdecydowanie więcej zarejestrowanych jest kobiet niż mężczyzn. Trudniejsza sytuacja kobiet na rynku pracy wynika z szeregu barier i przeszkód z którymi muszą się mierzyć kobiety. Istotną przyczyną dezaktywizacji młodych kobiet jest założenie rodziny. Bierze się to głównie z podwójnej roli, jaką pełnią, łączenia obowiązków zawodowych i rodzinnych.

MIGRACJE NA OBSZARZE LSR BL

Kolejnym zjawiskiem jest migracja mieszkańców zaprezentowana w Wykresie nr 7

Wykres nr 7 – Migracje mieszkańców z obszaru realizacji LSR BL w latach 2014-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 5 – liczba mieszkańców, zameldowanie i wymeldowanie na obszarze LSR BL w 2020r.

Gmina	Liczba mieszkańców ogółem	Zameldowania ogółem	Wymeldowania ogółem
Bledzew	4073	57	70
Międzyrzecz	24 271	257	320

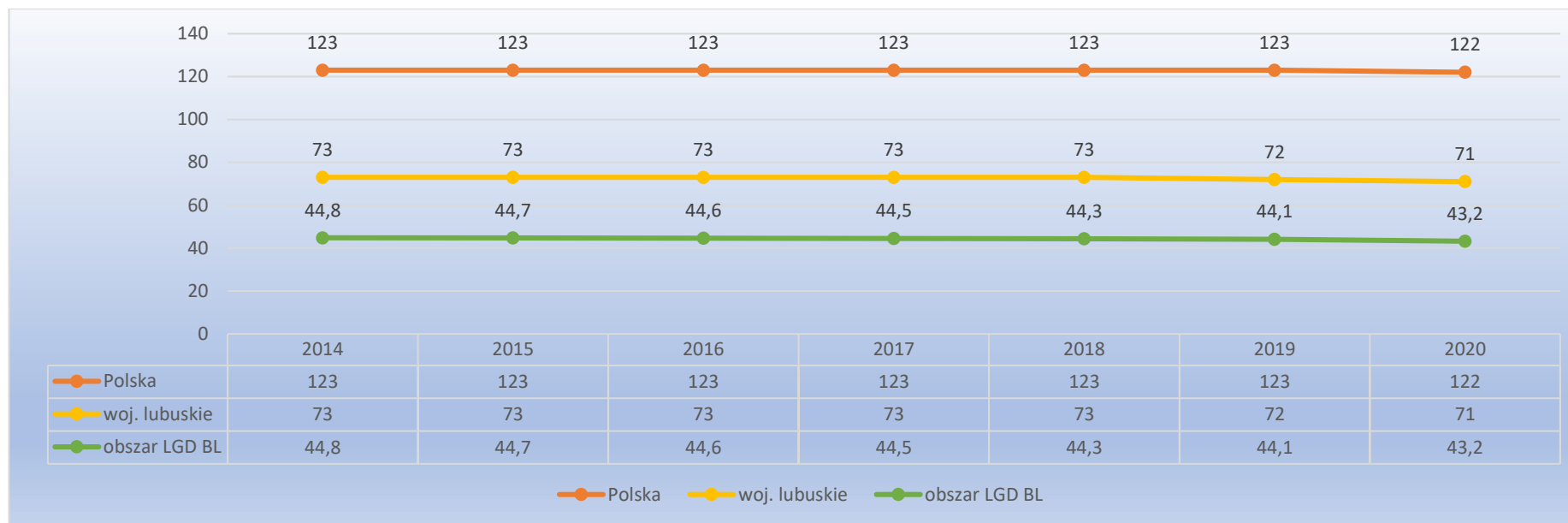
Przytoczna	5 441	48	32
Pszczew	4 249	37	32
Skwierzyna	11 836	104	176
Lubrza	3 585	71	38
Łagów	4 857	39	66
Skąpe	5 138	52	43
Szczaniec	3 736	34	52
Świebodzin	29 541	251	350
suma	96 727	950	1179

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Bilans migracji obliczony jest jako różnica pomiędzy zameldowaniami a wymeldowaniami. Coraz więcej ludności opuszcza obszar, co ma negatywny wpływ na liczbę mieszkańców obszaru w latach 2014-2020 /brak danych pochodzących z GUS dla roku 2015/.

Biorąc pod uwagę spadającą liczbę mieszkańców w latach 2014-2020 oraz niekorzystny kierunek trendu dla tego zjawiska spowodowane spadkiem przyrostu naturalnego do wartości ujemnych oraz opuszczaniem tego obszaru przez mieszkańców, istotnym kierunkiem interwencji LSR BL powinno być odwrócenie lub choćby powstrzymanie tych zjawisk, inaczej grozi to wyludnieniem obszaru, w szczególności małych miejscowości. W odniesieniu do przeprowadzonych konsultacji społecznych można stwierdzić, że przyczynami tego zjawiska wyludniania są migracja w celach zarobkowych wynikające ze zbyt małej liczby miejsc pracy i niskich zarobków oraz niedogodne warunki życia, szczególnie w miejscowościach poniżej 5 000 mieszkańców, czego przejawem są niezaspokojenie potrzeb mieszkańców dotyczących codziennego życia, braku infrastruktury rekreacyjnej i sportowej czy liczby wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych. Stwarza to zagrożenie pogorszenia stanu zdrowia mieszkańców spowodowanego brakiem ruchu i otyłością. Na utrudnienie życia na obszarach wiejskich wpływa również utrudniony dostęp do dóbr i usług konsumenckich. Sytuację tę dodatkowo pogarsza bardzo mała liczba połączeń komunikacji publicznej, którymi mieszkańcy mogliby dojeżdżać do pracy lub miejscowości mających bogatszą ofertę sportową, rekreacyjną, handlową czy usługową. Dostępność dóbr, usług i oferty zagospodarowania czasu wolnego jest zależna od odległości do miejscowości gminnej a także wielkości miejscowości. Im większa odległość oraz mniejsza miejscowość tym gorsza dostępność. Mała gęstość zaludnienia jest tu nie bez znaczenia.

Wykres nr 8 – Gęstość zaludnienia na obszarze realizacji LSR BL w latach 2014-2020 na tle Polski i województwa lubuskiego /ludność na 1 km²/.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Na Wykresie nr 8 widać wyraźnie, że gęstość zaludnienia na obszarze LGD BL jest znacznie mniejsza niż w Polsce czy woj. lubuskim.

Kolejną przyczyną negatywnego spadku liczby mieszkańców jest słaba tożsamość lokalna, przejawiająca się brakiem znajomości własnych korzeni i kultury. Ztraca się dziedzictwo lokalne, którego elementami są tradycja, obyczaje czy architektura. Odwrócenie negatywnych trendów wymaga określenia następujących obszarów interwencji LSR BL: rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR BL oraz poprawa warunków życia na obszarze. Aby wzmocnić rozwój przedsiębiorczości obszaru i zidentyfikować jego oddziaływanie na obszar poprzez ruch pieniądza, należy zadbać o rozwój dziedziny z największym potencjałem czyli turystykę i wszystkie działania powiązane z turystyką.

W ramach wszystkich metod konsultacyjnych tworzone były analizy oraz uzasadnienie przyjęcia bądź odrzucenia wniosków.

W dniu 30.05.2023r. LSR BL przyjął Zarząd Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska.

Partycypacyjne metody konsultacyjne wykorzystane zostały do opracowania poszczególnych metod i poszczególnych elementów LSR BL.

Tabela nr 6

Element LSR	Nazwa metody	Desk research	Ankieta elektroniczna CAWI	Punkt konsultacyjny w biurze STOWARZYSZENIA LGD Brama Lubuska	Moderowane spotkania otwarte	Otwarte zaproszenie do zgłaszania opinii
Diagnoza i analiza	Zebranie danych z GUS, badania własne i obserwacje	Uwzględniono wyniki z pytań	Uwzględniono wyniki z pytań	Zebranie opinii oraz identyfikacja problemów, potrzeb, potencjału i zasobów	Zebranie opinii na temat potrzeb, potencjału, zasobów – opracowanie analizy	Zebranie opinii oraz identyfikacja problemów, potrzeb, potencjału i zasobów
Określenie celów i przedsięwzięć w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	Opracowanie celów, LSR BL i planu działania na podstawie diagnozy i analizy	Uwzględniono wyniki z pytań	Uwzględniono opinie mieszkańców	Opracowanie macryc logicznych – logika interwencji (problemy, cele, wskaźniki, mierniki)	Uwzględniono opinie mieszkańców	
Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	Opracowanie zasad, wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru na podstawie diagnozy i analizy	Uwzględnienie wyników z pytań	Skonsultowanie propozycji tworzenia i zmiany kryteriów wyboru	Skonsultowanie propozycji tworzenia i zmiany kryteriów wyboru	Skonsultowanie propozycji tworzenia i zmiany kryteriów wyboru	
Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji		Uwzględniono wyniki z pytań	Zebranie dodatkowych opinii w związku ze znacznym przeniesieniem obowiązków			

			monitorowania na mieszkańców		
Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR BL	Przygotowanie planu komunikacji	Uwzględniono wyniki z pytań	Uwzględniono opinie mieszkańców	Omówienie doboru sposobów komunikacji z mieszkańcami	Uwzględniono opinie mieszkańców

Zapisy przygotowane przez grupę mogą ulec zmianie po realizacji kolejnych metod partycypacyjnych na podstawie opracowanych wniosków. Efektem prac grupy jest treść niniejszego dokumentu.

Rozdział IV – Analiza potrzeb i potencjału LSR BL

Opracowanie analizy pozwoliło wskazać główne problemy i potrzeby mieszkańców oraz zasoby i potencjał obszaru, a następnie główne kierunki interwencji LSR BL. Pamiętać przy tym należy, że diagnoza została sporządzona w oparciu o dane statystyczne, ale w głównej mierze o konsultacje społeczne, mające zapewnić partycypacyjny udział mieszkańców w tworzeniu LSR BL. Podczas konsultacji najwięcej uwagi analizie potrzeb i potencjału LSR BL poświęcono podczas moderowanych spotkań otwartych zrealizowanych we wszystkich gminach członkowskich. Nadając ostateczny kształt analizie, grupa robocza uwzględniła również badanie ankietowe i otwarte zaproszenie do zgłaszania opinii. Łącznie do opracowania analizy wykorzystano pięć metod partycypacyjnych, w których zabiegano o równy udział przedstawicieli sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego. Zaznaczyć trzeba, że grupa robocza nadając ostateczny kształt zapisom, łączyła podobne wnioski, aby nie powielać tych samych stwierdzeń, podnosząc przez to czytelność analizy.

Tabela nr 7

Potencjał obszaru wdrażania LSR BL	Potrzeby rozwojowe obszaru	Grupy docelowe z punktu widzenia realizacji LSR BL Grupy w niekorzystnej sytuacji	Analiza, w jaki sposób LGD BL może wesprzeć zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, uwzględniając wdrażanie na danym obszarze pozostałych instrumentów terytorialnych
Położenie geograficzne – położenie bliskie lubuskich stolic: Zielonej Góry i Gorzowa Wielkopolskiego, oraz odleglejszych ale większych aglomeracji: Berlin, Poznań,	Dostępność do zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych	Grupa docelowa: NGO (cel - rozwój turystyki); JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym opartą o lokalne zasoby	Rozwój przedsiębiorczości opartej o zasoby lokalne; rozwój turystyki; zwiększenie liczby oraz poprawa stanu obiektów infrastruktury turystycznej

Wrocław i Szczecin oraz granicy polsko-niemieckiej		Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	a także wzbogacenie oferty usług turystycznych
Geologiczne ukształtowanie terenu, wynikiem którego są liczne rzeki i jeziora, lasy oraz wzniesienia morenowe	Rozwój turystyki oparty o zasoby przyrodnicze, kulturowe, historyczne oraz korzystne położenie geograficzne, dostępność do miejsc sprzyjających uprawianiu sportu i rekreacji	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Rozwój turystyki; zachęcanie turystów do odwiedzania obszaru LGD BL poprzez zwiększenie promocji turystycznej, rozszerzenie oferty usług
Wielokulturowość wynikająca z obecności na tym obszarze przedstawicieli różnych nacji, a nawet narodowości, wynikiem czego są różne obrzędy tradycyjne mieszkańców oraz kultury religijne	Potrzeba krzewienia kultury; poprawa warunków życia na obszarach wiejskich, zwiększenie wachlarza usług turystycznych dostosowanych do możliwości finansowych różnych grup turystów	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Krzewienie kultury; rozwój turystyki
Aktywni przedsiębiorcy i mieszkańcy posiadający potencjał do rozwoju i współpracy	Rozwój organizacji pozarządowych i wzrost partycypacji społecznej, aktywizacja mieszkańców, którą należy wykorzystać do rozwoju przedsiębiorczości i kapitału społecznego; potrzeba innowacji w kontekście lokalnym	Grupa docelowa: NGO; JSR; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Krzewienie kultury; wspieranie inicjatyw społecznych; stosowanie różnorodnych form aktywizacji mieszkańców i komunikowania się; rozwój przedsiębiorczości opartej o zasoby lokalne; rozwój turystyki;
Dobry stan środowiska naturalnego, czyste powietrze i woda oraz bogactwo flory i fauny zachowane dzięki licznym formom ochrony przyrody	Stosowanie rozwiązań innowacyjnych; wykorzystanie energii odnawialnej i rozwiązań chroniących środowisko naturalne; dostępność do miejsc sprzyjających uprawianiu sportu i rekreacji	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Rozwój turystyki; zachęcanie turystów do odwiedzania obszaru LGD BL poprzez zwiększenie promocji turystycznej, rozszerzenie oferty usług

Skrzyżowanie największych dróg w województwie lubuskim autostrady A2 i drogi ekspresowej S3	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oparty o przedsiębiorczość, infrastrukturę i aktywizację; zapobieganie zanikaniu przedsiębiorczości a tym samym spadkowi liczby miejsc pracy w małych miejscowościach w rezultacie migracji w celach zarobkowych i poszukiwaniu wygodnego trybu życia jakim jest uniknięcie dojazdów	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym opartą o lokalne zasoby; Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Rozwój turystyki; rozwój przedsiębiorczości w oparciu o zasoby lokalne
Rozpoznawalne obiekty turystyczne	Dostępność oferty turystycznej dostosowanej do potrzeb różnych grup docelowych, rozwinięcie infrastruktury turystycznej;	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Rozwój turystyki
Wykwalifikowani pracownicy	Dostępność miejsc pracy w pobliżu miejsc zamieszkania	Grupa docelowa: NGO; JST; osoby fizyczne chcące podjąć działalność o profilu turystycznym, opartą o lokalne zasoby; Grupy w niekorzystnej sytuacji: kobiety; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Wspieranie inicjatyw społecznych; aktywizacja społeczna i rozwój lokalny; rozwój turystyki
Zdolność regionu	Lokalne kształcenie dorosłych; podniesienie jakości wydłużającej się, przeciętnej długości życia lokalnej społeczności; wzrost świadomości ekologicznej; włączenie społeczne seniorów	Grupa docelowa: NGO; JST Seniorzy	Podnoszenie świadomości wykorzystania zasobów lokalnych poprzez np.: zorganizowane wyjazdy; organizacja szkoleń i warsztatów; wsparcie cyfrowe; poprawa koordynacji ruchowej

Aktywność społeczności lokalnej; chęć do podejmowania wspólnych inicjatyw	Rozwój potencjału społeczności lokalnej; podniesienie aktywności mieszkańców	Grupa docelowa: NGO; JST Seniorzy; kobiety; dzieci; osoby poszukujące pracy pomiędzy 25 a 44 rokiem życia	Organizacja wydarzeń w ramach programów aktywności społecznej np.: pikników sąsiedzkich, warsztatów;
Społeczność lokalna w placówkach oświatowych	Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach oświatowych; wsparcie w edukacji i rozwoju	Grupa docelowa: NGO; JST Dzieci w wieku przedszkolnym	Wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań poza edukacją formalną; działania wspierające w zakresie integracyjnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego

ZAGROŻENIE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ NA OBSZARZE LSR

Na podstawie „Zaktualizowanej listy gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027” pobranej ze strony Ministerstwa Finansów ustalono iż na obszarze LSR BL są 3 zagrożone gminy: Gmina Przytoczna i Gmina Skwierzyna z powiatu międzyrzeckiego oraz Gmina Łągów z powiatu świebodzińskiego.

DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO

Na obszarze LGD BL działa bardzo dużo organizacji pozarządowych. Nieomal w każdej miejscowości powstały stowarzyszenia wspierające rozwój tych miejscowości. Ważnymi organizacjami są OSP, kluby sportowe, stowarzyszenia przyszkolne, koła łowieckie, koła gospodyń wiejskich, fundacje dobroczynne. Istotnym problemem tych organizacji jest to, że zrzeszają małą liczbę osób (zazwyczaj mieszkańców) i są hermetyczne. Kolejną słabą stroną NGO, pomimo kilkunastu lub kilkudziesięciu członków jest aktywność dwóch, trzech osób, a czasami tylko jednej. Większość organizacji pozarządowych jest niesamodzielna – najczęściej działają poprzez finansowanie z sektora publicznego.

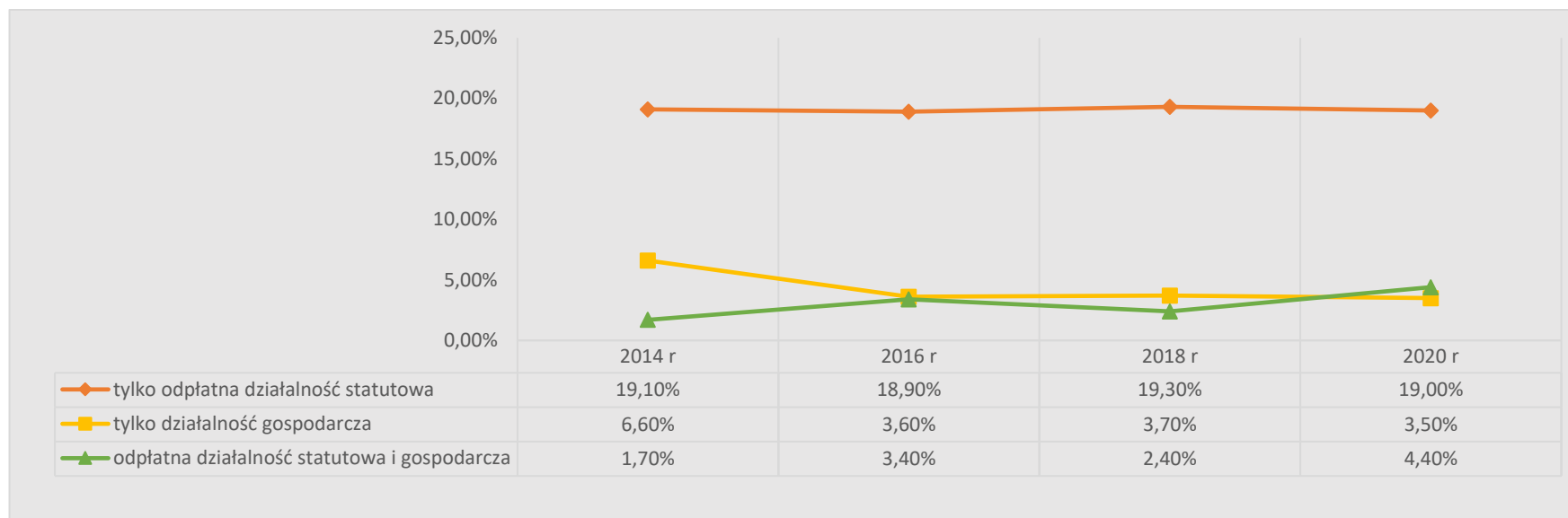
Ważną rolą LGD BL jest współpraca z NGO i umacnianie ich. Należy również zabezpieczyć środki na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, które pozwolą im na popularyzację swoich działań wśród mieszkańców, podniesienie wiedzy i umiejętności w zakresie realizowanych celów statutowych, a nawet organizację siedziby czy centrum dla kilku NGO.

Działalność sektora społecznego powiązana jest z głosem lokalnej społeczności, dlatego ważną rolę odgrywają działania takie jak fundusz sołecki czy budżet obywatelski.

Na obszarach wiejskich najbardziej rozpoznawalnymi organizacjami są OSP – odgrywają one ważną rolę również w zapewnieniu bezpieczeństwa. Obok nich istnieją kluby sportowe, najczęściej związane z piłką nożną. Równie aktywne są koła gospodyń wiejskich, zajmujące się działaniami rękodzielniczymi oraz często komercyjnie – przygotowaniem żywności.

Przedsiębiorczość tego sektora nie rozwija się jednak dynamicznie. Niewykluczone, że jest to skutek trudności prawnych. Funkcjonujące organizacje pozarządowe działają raczej w obrębie celów statutowych niż prowadzą działalność gospodarczą. W ciągu ostatnich lat w województwie lubuskim (niestety brak jest bardziej szczegółowych badań) ponad 75% organizacji pozarządowych prowadziło jedynie nieodpłatną działalność statutową. Udział pozostałych form działalności przedstawia się następująco.

Wykres nr 9 - Udział rodzajów działalności organizacji pozarządowych w woj. lubuskim w latach 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Jak widać na Wykresie nr 9 poza nieodpłatną działalnością statutową, organizacje najczęściej prowadzą odpłatną działalność statutową (najwyższy wskaźnik to 19,30% w roku 2018). Zupełnie marginalny jest odsetek organizacji prowadzących działalność gospodarczą. Jednakże liczba osób znajdujących zatrudnienie w fundacjach czy stowarzyszeniach rośnie, co przedstawiono w Tabeli 8.

Tabela nr 8 - Liczba osób zatrudnionych w organizacjach pozarządowych w województwie lubuskim w latach - 2014; 2016; 2018; 2020

	2014 r.	2016 r.	2018 r.	2020 r.
Liczba zatrudnionych osób w tysiącach	2,4	2,7	2,6	2,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Rola organizacji społecznych w tym fundacji, stowarzyszeń, klubów sportowych, kół gospodyń jest mimo wszystko znacząca w kształtowaniu życia mieszkańców regionu. Sektor społeczny niesie ze sobą duży potencjał, lecz wymaga dużo pracy, szczególnie w zakresie aktywizacji mieszkańców i podejmowania współpracy, a LGD BL powinna odgrywać w tym zadaniu ważną rolę. Rozwój organizacji pozarządowych zaowocuje zwiększeniem oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej czy rekreacyjnej skierowanej do mieszkańców.

PROBLEMY SPOŁECZNE

Podczas włączenia społeczności w proces tworzenia LSR BL zdiagnozowano kluczowe problemy społeczne. Pierwszym i fundamentalnym, stanowiącym podstawę piramidy potrzeb, związanym z codzienną egzystencją, jest ubożenie społeczeństwa. Nie chodzi tu o konkretną grupę społeczną, którą można by wskazać jako grupę w niekorzystnej sytuacji i skierować do niej zintensyfikowane działania w celu poprawy jej bytu, gdyż liczba osób poniżej kryterium dochodowego, otrzymująca pomoc społeczną utrzymuje się na podobnym poziomie, dlatego kwestii tej nie poświęca się w strategii więcej uwagi. Ubożenie dotyczy całej społeczności. W odniesieniu do Polski województwo lubuskie cechuje wyższy wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej co zostało zaprezentowane w Tabeli nr 9.

Tabela nr 9 - Liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych (pomoc pieniężna) na 10 tys. ludności w latach 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	426,1	401,7	363,7	338,4	304,3	281,3	273,7
woj. lubuskie	623,6	592,6	532,3	493,5	437,6	397,1	388,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Pomimo malejącej liczby na przestrzeni lat 2014-2020, woj. lubuskie nadal posiada wyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej niż cały kraj.

Na problem ten składa się kilka aspektów. Jednym z nich jest wzrost dochodu mieszkańca. Także tu z braku bardziej szczegółowych danych, musimy odnieść się do informacji na poziomie województwa lubuskiego.

Tabela nr 10 - Dochód na jednego mieszkańca woj. lubuskiego na tle Polski w latach 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dochód na 1 mieszkańca w woj. lubuskim	1285,37	1419,58	1498,52	1591,21	1664,89	1794,12	1971,47
Dochód na 1 mieszkańca w Polsce	1340,44	1386,16	1474,56	1598,13	1693,46	1819,14	1919,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Jak można zauważyć, dochód na mieszkańca w woj. lubuskim wzrasta. W odniesieniu do wzrostu dochodu na mieszkańca w kraju wynik jest porównywalny. Niepokojący jest jednak wzrost inflacji w Polsce. Konsekwencją tego jest migracja zarobkowa do aglomeracji w Polsce lub poza granice Polski. Kolejną kwestią złych warunków materialnych jest zagrożenie spowolnieniem rozwoju przedsiębiorczości wynikające z braku kapitału do podejmowania inwestycji i spadek konsumpcji towarów i usług pośród mieszkańców.

Kolejnym problemem społecznym, również powodującym migracje są niedogodne warunki życia. Składają się na to liczne aspekty, nie wszystkie możliwe do rozwiązania w ramach LSR BL. Tymi problemami, które LSR BL przynajmniej w części jest w stanie rozwiązać są: dostępność infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, liczba wydarzeń sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych. Następstwem wynikającym ze zbyt małej ilości ruchu może być pogorszenie stanu zdrowia lokalnej społeczności. Warto zaznaczyć, iż obecna infrastruktura skupia się głównie na miejscowościach gminnych, dlatego konieczny jest zrównoważony rozwój na obszarach wiejskich. Podejście takie możliwe jest do regulowania na poziomie kryteriów wyboru. Problem braku lub niewystarczającej liczby połączeń komunikacji publicznej, w powiązaniu z odległością od gminy powinien mieć znaczenie przy wyborze operacji polegających na udostępnianiu infrastruktury rekreacyjnej oraz zapewnieniu udziału w imprezach rekreacyjnych i kulturalnych. Warto zaznaczyć, że środki w ramach strategii nie są w stanie zaradzić problemom związanym z komunikacją publiczną, jednak są w stanie zniwelować pewne konsekwencje tego stanu. Jedną z takich konsekwencji są trudności z dojazdem do pracy. Również w tym przypadku należy zadbać, aby miejsca pracy powstawały równomiernie na całym obszarze. Wiąże się to ściśle z przedsiębiorczością i miejscem jej zawiązywania się. Powstawanie firm w miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców rozwiąże częściowo problem społeczny, jakim jest trudność w znalezieniu pracy w mniejszych miejscowościach, ze względu na skupianie się tych firm w miejscowościach gminnych, a nawet miejscowościach powiatowych. Szereg tych problemów społecznych, których następstwem jest utrudnione mieszkanie na obszarach wiejskich i niechęć do osiedlania się na nich, może wpływać na zmniejszenie przyrostu naturalnego, w związku z niechęcią do zakładania rodzin, spowodowaną brakiem stabilizacji i komfortowych warunków życia oraz wyludnianiem się miejscowości spowodowanym poszukiwaniem wygodniejszego życia.

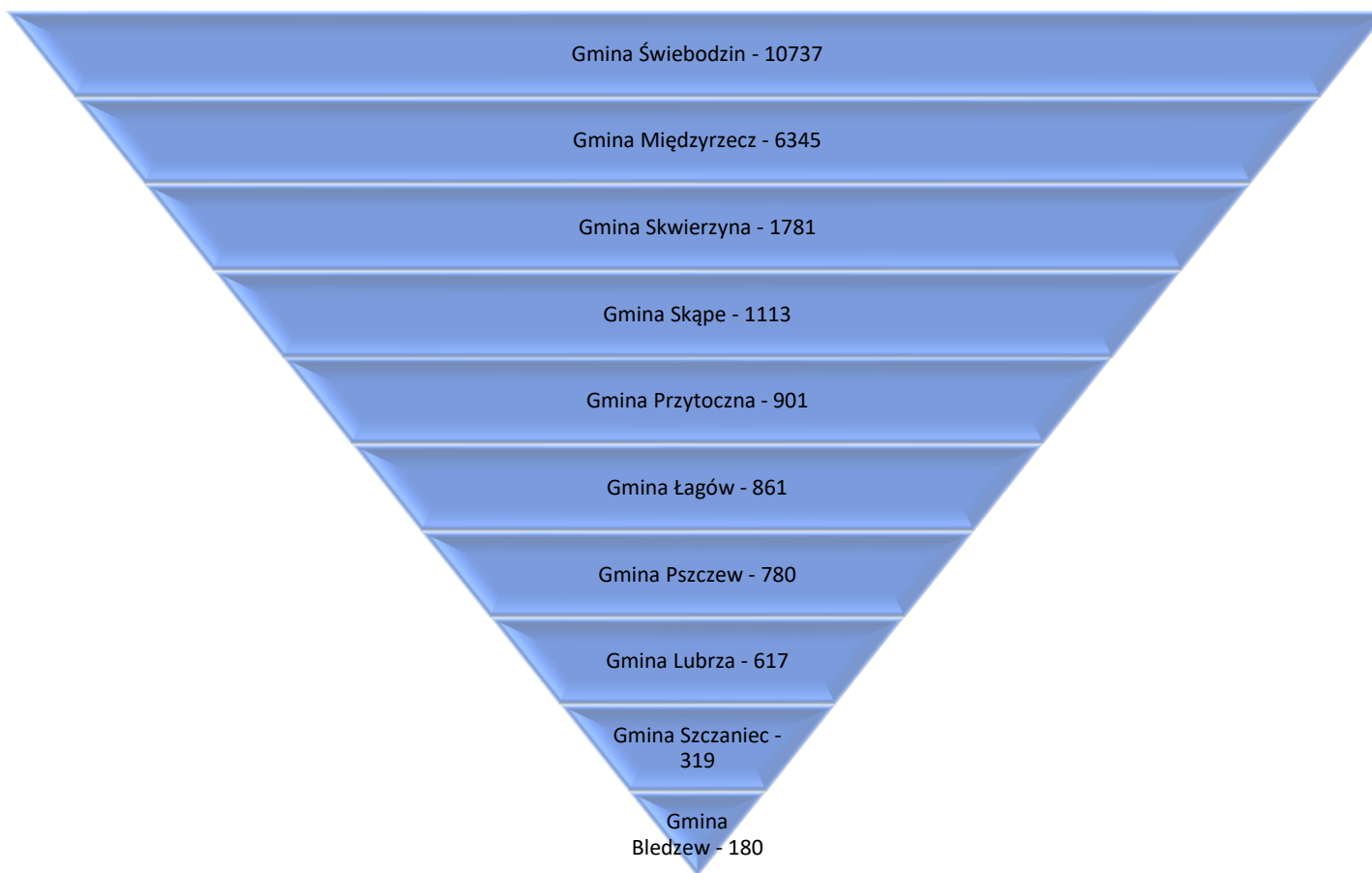
Problemem społecznym, dostrzeżonym i określonym jako bardzo istotny podczas spotkań konsultacyjnych jest niski kapitał społeczny. Przejawia się to brakiem porozumienia i współpracy wśród mieszkańców. Następstwem tego jest słaba kondycja i pozycja w społecznościach lokalnych organizacji pozarządowych. Wpływa to

również negatywnie na ekonomię społeczną. Niski kapitał jest jednocześnie następstwem braku tożsamości lokalnej – świadomości swoich korzeni, źródła kultury i wspólnoty. Wielokrotnie zaznaczano iż potężnym potencjałem jest sąsiedowanie ze sobą licznych kultur. Celowe jest zatem rozpoczęcie a następnie kontynuacja prac, które pozwolą na wzmocnienie pozycji NGO, rozwijanie znajomości własnej kultury, oraz zrozumienie sąsiedniej. Rosnąca świadomość regionalnej tożsamości powinna zostać wykorzystana do pobudzenia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

RYNEK PRACY

POZIOM ZATRUDNIENIA / LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH 2020r. w poszczególnych gminach członkowskich

Wykres nr 10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Charakterystykę rynku pracy obszaru LGD najlepiej obrazuje stopa bezrobocia, czyli odsetek osób bezrobotnych spośród osób w wieku produkcyjnym. Dla zobrazowania trendów stopy bezrobocia została ona przedstawiona na przestrzeni ostatnich 7 lat. Dla wskazania wielkości zjawiska na obszarze LGD BL, stopa bezrobocia została przedstawiona na tle woj. lubuskiego i Polski. Dane zostały przytoczone w Tabeli nr 11.

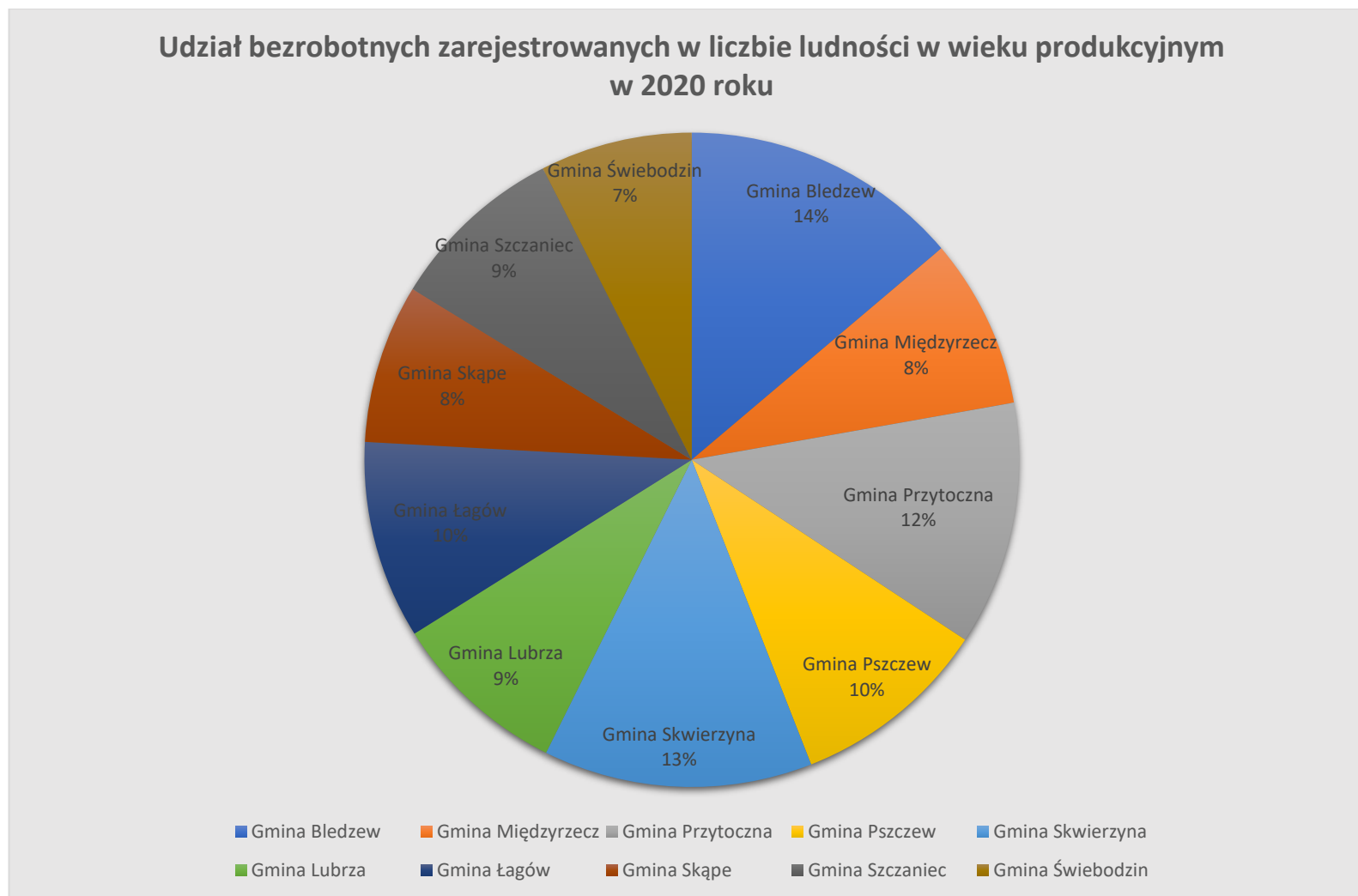
Tabela nr 11 - Odsetek osób bezrobotnych

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	średnia
Polska	11,4%	9,7%	8,2%	6,6%	5,8%	5,2%	6,3%	7,6%
woj. lubuskie	12,5%	10,5%	8,6%	6,5%	5,8%	4,9%	6,3%	7,9%
obszar LGD BL	14,4%	12,45%	11,3%	9,3%	8,2%	6,45%	7,8%	9,99%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Z powyższej tabeli wynika iż stopa bezrobocia na obszarze LGD BL w latach 2014-2020 zmieniała się pomiędzy wartościami 6,45% i 14,4%. Choć najwyższą wartość stopa bezrobocia osiągnęła w 2014 roku, a w 2019 odnotowano bardzo duży spadek, nie zmienia to faktu iż w 2020 roku bezrobocie na obszarze LGD BL znowu przybrało wartość rosnącą w stosunku do poprzedniego. Mamy zatem do czynienia ze zjawiskiem negatywnym, które wymaga podjęcia działań w celu jego powstrzymania, a najlepiej odwrócenia. Kolejną istotną cechą rynku pracy zauważalną na wykresie wielkość stopy bezrobocia w odniesieniu do woj. lubuskiego i całego kraju. Na przestrzeni czasu średnia wartość stopy bezrobocia dla obszaru LGD BL w odniesieniu do województwa jest wyższa o 2,09% a w odniesieniu do całego kraju nawet 2,39%.

Wykres nr 11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Dane dotyczące liczby bezrobotnych zarejestrowanych oraz liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym według gmin [stan na koniec grudnia 2020r.]

Tabela nr 12

Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem (dane półroczne – stan w końcu grudnia)	Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym – 14 lat i mniej	Liczba ludności w wieku produkcyjnym: 15-59 lat - kobiety	Liczba ludności w wieku produkcyjnym: 15-64 lat - mężczyźni	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym
Bledzew	190	628	1118	1400	927
Międzyrzecz	689	3749	7028	8091	5403
Przytoczna	219	877	1405	1920	1239
Pszczew	141	716	1231	1394	908
Skwierzyna	531	1780	3378	3931	2747
Lubrza	111	631	1033	1296	625
Łagów	166	682	1361	1724	1090
Skąpe	140	825	1430	1799	1084
Szczaniec	112	609	1100	1258	769
Świebodzin	740	4739	8565	9645	6592
ogółem	3039	15236	27649	32458	21384

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

WSKAŹNIK G – PODSTAWOWY DOCHÓD PODATKOWY NA OBSZARZE LSR BL NA 1 MIESZKAŃCA GMINY

Tabela nr 13

Gmina	Wskaźnik G na 2020r.
Bledzew	1 536,53
Międzyrzecz	1 879,48
Przytoczna	2 264,01
Pszczew	2 399,07
Skwierzyna	1 729,10
Lubrza	2 140,00
Łagów	1 883,79
Skąpe	1 740,04
Szczaniec	1 106,44

Świebodzin	1 851,00
Wskaźnik G dla obszaru LSR BL	18 529,46
Średnia arytmetyczna wskaźnika G	1 852,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych ze strony internetowej Ministerstwa Finansów

CHARAKTERYSTYKA GRUP POZOSTAJĄCYCH POZA RYNKIEM PRACY / WYBÓR KLUCZOWYCH GRUP DOCELOWYCH

Wykres nr 12

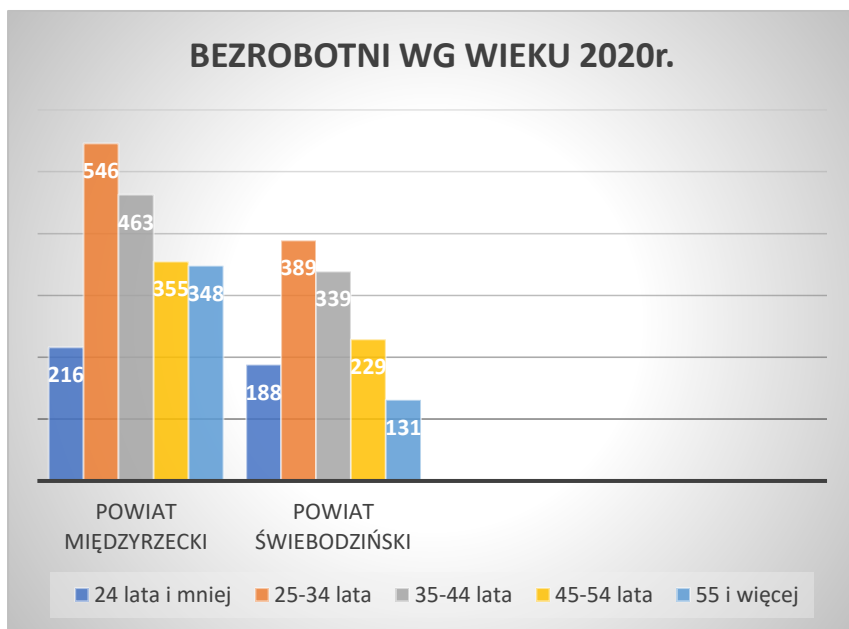

Tabela nr 14

BEZROBOCIE REJESTROWANE WG PŁCI W 2020r.		
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Gmina Bledzew	89	101
Gmina Międzyrzecz	325	364
Gmina Przytoczna	104	115
Gmina Pszczew	48	93
Gmina Skwierzyna	222	309
Gmina Lubrza	48	63
Gmina Łagów	81	85
Gmina Skąpe	66	74
Gmina Szczaniec	52	60
Gmina Świebodzin	384	356

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Dane statystyczne przedstawione w wykresie nr 12 pozwalają nam określić grupy docelowe, szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR BL w tym grupy w niekorzystnej sytuacji, mające trudności na rynku pracy ze względu na wiek. Dane statystyczne znalazły swoje potwierdzenie podczas konsultacji społecznych. Warto zaznaczyć, że problemy osób pomiędzy 25 a 44 rokiem życia na rynku pracy uzasadniono trudnościami w podjęciu pracy związane z wysokimi wymaganiami finansowymi i kuszącymi zarobkami poza granicami kraju, niechęcią pracodawców do młodych rodziców jak również stawianie przez pracodawców wymogu umiejętności bardzo dobrej obsługi rozmaitych programów komputerowych, znajomości języków obcych, dyspozycyjności oraz doświadczenia zawodowego.

Grupy te w dalszej części określane będą jako osoby poszukujące zatrudnienia 25≥44 (osoby poszukujące zatrudnienia pomiędzy 25 a 44 rokiem życia)

Kolejna grupa zdiagnozowana jako grupa w niekorzystnej sytuacji to **kobiety**.

Sytuacja zawodowa kobiet warunkuje wiele barier utrudniających równy dostęp do pracy i awansu zawodowego. Bariery te dotyczą różnych sfer życia: mentalnej, instytucjonalnej czy indywidualnej. Bariera mentalna wynika z tradycyjnego podejścia do pełnienia ról kobiet i mężczyzn w rodzinie. Po urodzeniu dziecka opiekę nad nim zazwyczaj przejmuje kobieta, rezygnując z pracy zawodowej na pewien czas. Czasem w powrocie do pracy stają względy ekonomiczne zapewnione kosztem lub brakiem możliwości zapewnienia opieki nad dzieckiem.

Stereotypizacja ról płciowych w istotnym stopniu wpływa na mniejszą konkurencyjność kobiet na rynku pracy. Tu bariery mentalne splatają się z instytucjonalnymi, poprzez postrzeganie kobiet przez pracodawców. Kobiecie po urodzeniu dziecka przysługuje urlop macierzyński. Pracodawcy mają świadomość istnienia dużego prawdopodobieństwa zajścia w ciążę a co za tym idzie przerwy w pracy, dlatego też preferują zatrudnianie mężczyzn lub pomijają kobiety przy planowaniu awansu. W sferze instytucjonalnej na różny sposób traktowania kobiet i mężczyzn wpływa słabo rozwinięta sieć żłobków i przedszkoli.

Bariery indywidualne przejawiają się np. w braku wiary we własne siły, umiejętności czy możliwości, w obawach przed oceną innych.

Powrót do pracy po okresie związanym z macierzyństwem jest dla kobiet trudnym momentem. Wiąże się to po części z utratą kwalifikacji zawodowych lub utrudnieniami w dostępie do edukacji ustawicznej oraz świadomością mniejszej dyspozycyjności.

Zweryfikowano trudności w dostępie do rynku pracy na przestrzeni lat 2014-2020 pod kątem: zamieszkania, wykształcenia, niepełnosprawności, nie stwierdzając istotnych wniosków dla ujęcia ich w LSR BL jako opisujących rynek pracy czy prowadzących do określenia grup w niekorzystnej sytuacji.

Tabela nr 15 - Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy

Nazwa grupy docelowej/w niekorzystnej sytuacji	Cechy charakterystyczne grupy
Osoby poszukujące zatrudnienia 25≥44	<ul style="list-style-type: none">• brak doświadczenia zawodowego

	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie wymagania finansowe – opuszczanie miejsca zamieszkania w celach zarobkowych • wykształcenie nieodpowiadające rynkowi pracy – często wyższe lub średnie ogólne • brak samodzielności • roszczeniowe podejście • wysokie mniemanie o sobie • znajomość języków obcych • dyspozycyjność • doskonała obsługa rozmaitych programów komputerowych • chęć dalszego kształcenia się • brak zaplecza finansowego
kobiety	<ul style="list-style-type: none"> • brak wiary w siebie i w możliwość znalezienia pracy • dobra samoorganizacja • empatia • dążenie do samorozwoju • brak równości wynagrodzenia w porównaniu do mężczyzn • utrudniony powrót do aktywności zawodowej po przerwie związanej z urlopem macierzyńskim • różnego typu problemy związane z posiadaniem dzieci np. brak możliwości pracy w godzinach nadliczbowych, popołudniowych czy nocnych; niewystarczająca oferta miejsc w żłobkach i przedszkolach,

CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Tabela nr 16

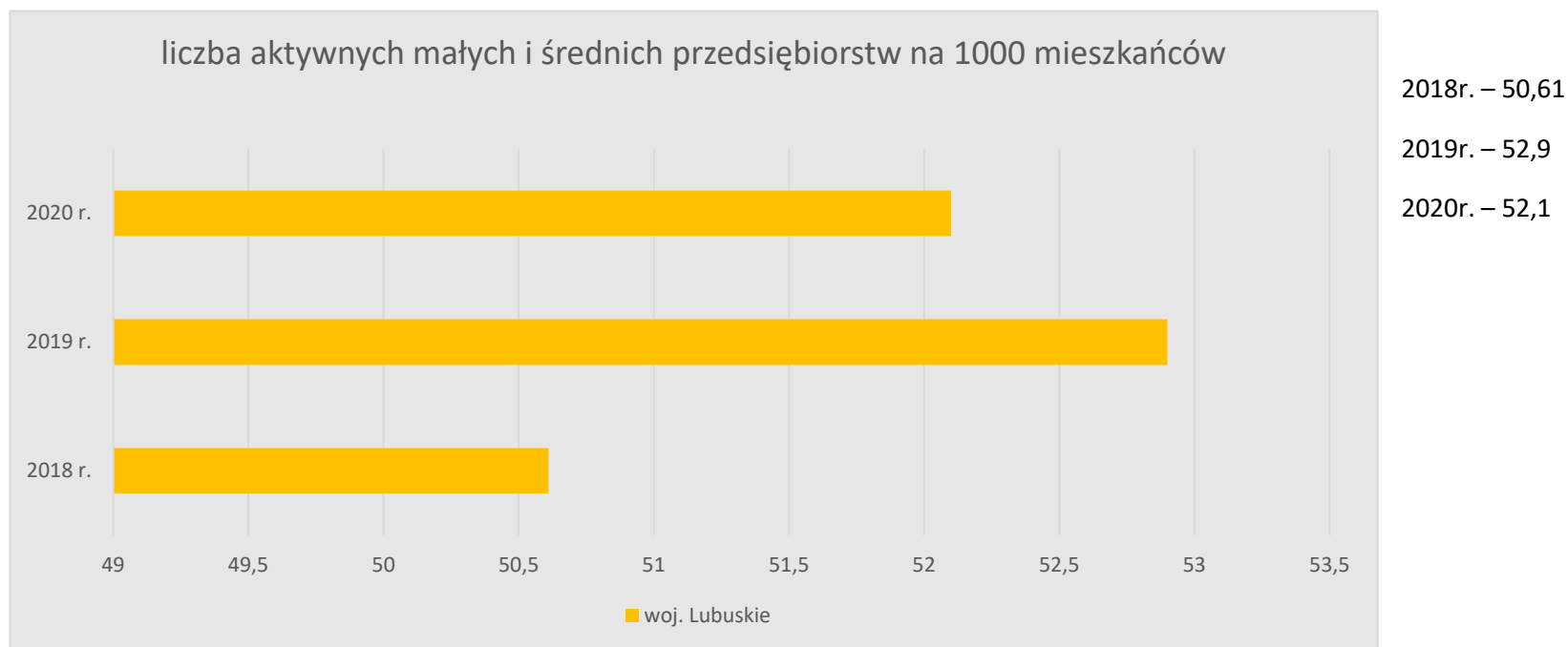
Gmina	Liczba mieszkańców ogółem	Podmioty – klasa wielkości 0-9	Podmioty – klasa wielkości 10-49
Bledzew	4073	311	9
Międzyrzecz	24 271	2878	106
Przytoczna	5 441	457	20
Pszczew	4 249	380	18
Skwierzyna	11 836	1 246	35
Lubrza	3 585	348	4
Łagów	4 857	463	22
Skąpe	5 138	420	12
Szczaniec	3 736	268	10
Świebodzin	29 541	3 531	98
ogółem	96 727	10 302	334
		10 636	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Realizacja LSR BL będzie oddziaływać na cały obszar, jednak jeśli chodzi o gospodarkę to w pierwszej kolejności należy wziąć pod uwagę mikro i małe przedsiębiorstwa, dlatego też w celu scharakteryzowania gospodarki i przedsiębiorczości na obszarze LSR BL w pierwszej kolejności przeanalizowano wskaźnik udziału mikro i małych przedsiębiorstw we wszystkich przedsiębiorstwach w woj. lubuskim w okresie 2018-2020.

Wg Raportu o Stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce opracowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (Grupa PFR) liczba Małych i średnich przedsiębiorstw aktywnych w woj. lubuskim na 1000 mieszkańców na przestrzeni 2018-2020 roku wynosi:

Wykres nr 13

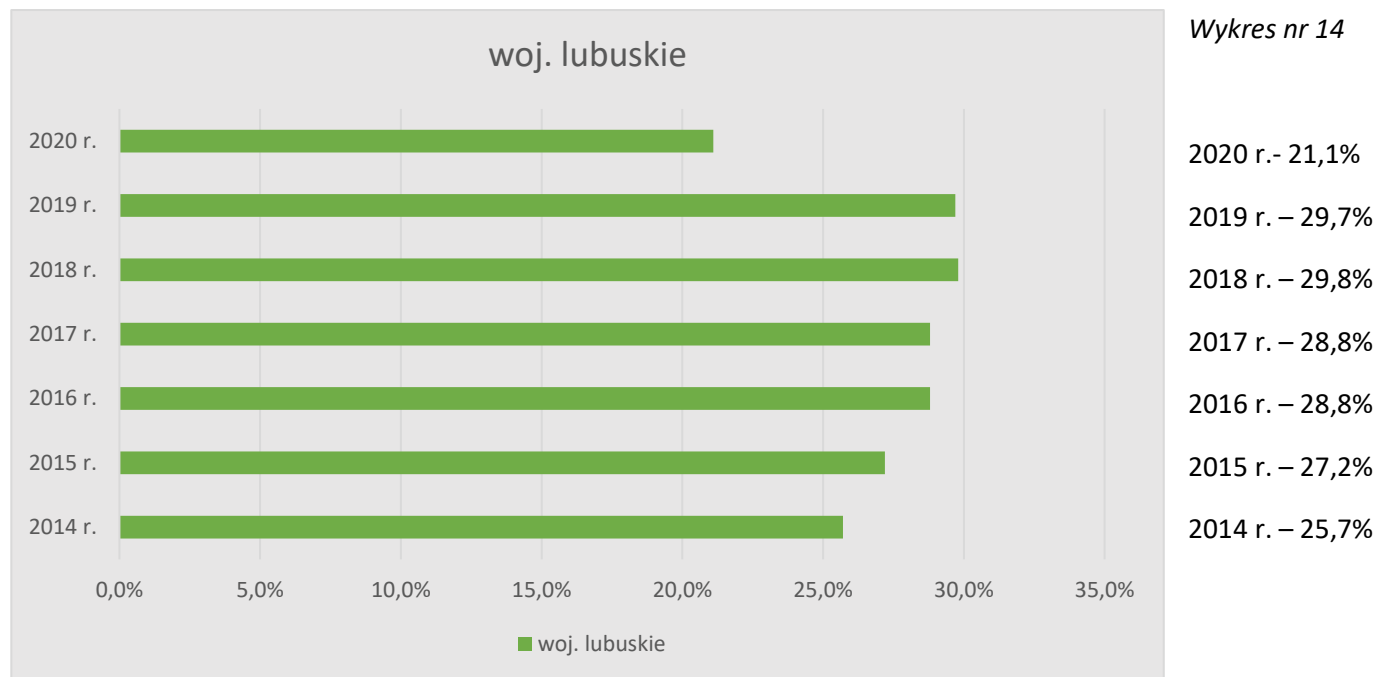
Jednak sytuacja nie wygląda korzystnie poddając analizie przeżywalność mikro i małych przedsiębiorstw w pierwszym roku działalności.

CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI/PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, BRANŻ Z POTENCJAŁEM ROZWOJOWYM

Największy potencjał dla rozwoju obszaru LGD BL ma branża turystyczna.

Obszar ten pomimo bogatych i urozmaiconych walorów naturalnych, unikatowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego umożliwiającego rozwój turystyki rowerowej, wodnej, zdrowotnej czy enoturystyki posiada niski stopień wykorzystania bazy noclegowej.

Po analizie zaplecza infrastrukturalnego, w tym bazy noclegowej wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych ogółem w woj. lubuskim w latach 2014-2020 wynosi:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Z powyższego zestawienia wynika iż baza noclegowa w roku 2020 zmalała w stosunku do roku 2014. Dane takie potwierdzają wywiady z mieszkańcami obszaru, którzy jednogłośnie wskazali niewystarczającą bazę noclegową i infrastrukturę turystyczną za jeden z większych problemów w rozwoju regionu.

Niewielka ilość infrastruktury turystycznej na wysokim poziomie pod względem jakości, wciąż jest główną barierą rozwoju tej branży. Kluczowe znaczenie ma kreowanie spójnej, regionalnej oferty turystycznej oraz dalsza rozbudowa infrastruktury turystycznej z zaangażowaniem prywatnych podmiotów.

Tabela nr 17

Ilość obiektów noclegowych na obszarze LGD BL w 2020r. (na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych oraz Gmin)	
Gmina Bledzew	12
Gmina Międzyrzecz	31
Gmina Przytoczna	2
Gmina Pszczew	37
Gmina Skwierzyna	10
Gmina Lubrza	44
Gmina Łagów	69
Gmina Skąpe	45
Gmina Szczaniec	1
Gmina Świebodzin	16

POMOC SPOŁECZNA

Udział liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR BL w liczbie mieszkańców obszaru objętego LSR BL według stanu na koniec 2020r.

Tabela nr 18

Gmina	Osoby korzystające z pomocy społecznej ogółem	Ludność ogółem
Bledzew	279	4073
Międzyrzecz	891	24 271
Przytoczna	626	5 441
Pszczew	315	4 249
Skwierzyna	787	11 836

Lubrza	223	3 585
Łagów	308	4 857
Skąpe	172	5 138
Szczaniec	219	3 736
Świebodzin	860	29 541
ogółem	4 680	96 727

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2020r. (brak podziału na wiek przedprodukcyjny, poprodukcyjny oraz produkcyjny z powodu braku danych w GUS)

Tabela nr 19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020	OGÓŁEM
Gmina Bledzew	279
Gmina Międzyrzecz	891
Gmina Przytoczna	626
Gmina Pszczew	315
Gmina Skwierzyna	787
Gmina Lubrza	223
Gmina Łagów	308
Gmina Skąpe	172
Gmina Szczaniec	219
Gmina Świebodzin	860

Wykres nr 15

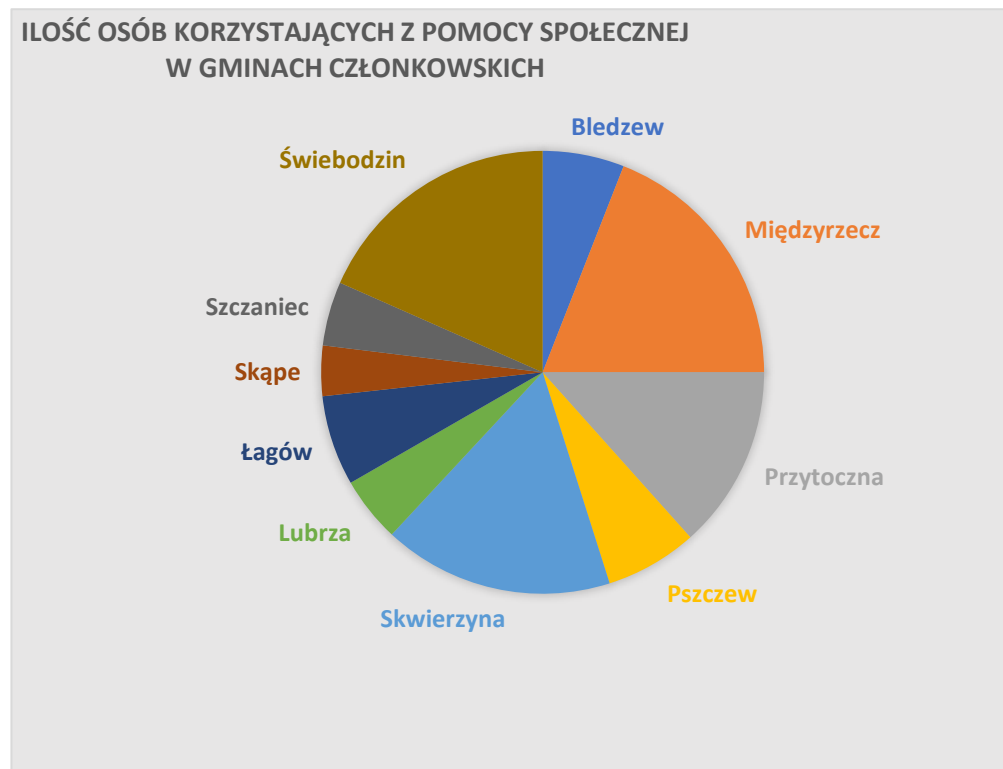

Tabela nr 20 - Udział liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR BL w stosunku do liczby mieszkańców

Gmina	Liczba mieszkańców ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym		Ludność w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) ogółem
		miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	
Bledzew	4073		734		2 412		927	1 661
Międzyrzecz	24 271	3 097	1 324	10 248	4 199	4 118	1 285	9 824
Przytoczna	5 441		1 030		3 172		1 239	2 269
Pszczew	4 249		840		2 501		908	1 748
Skwierzyna	11 836	1 630	461	5 486	1 512	2 202	545	4 838
Lubrza	3 585		751		2 209		625	1 376
Łagów	4 857		810		2 957		1 090	1 900
Skąpe	5 138		960		3 094		1 084	2 044
Szczaniec	3 736		724		2 244		769	1 492
Świebodzin	29 541	3 924	1 654	12 437	4 934	5 102	1 490	12 170
suma	96 727	8 651	9 287	28 171	29 234	11 422	9 962	39 322

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień: 31.12.2020

Rozdział V – Spójność, komplementarność i synergia

Strategia jest opracowana w oparciu o właściwe dokumenty w szczególności o Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz jest zgodna z kierunkiem działań oraz celami określonymi w Strategii Rozwoju Kraju 2030 i Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030. W odniesieniu do gospodarki, społeczeństwa, przestrzeni i zarządzania regionem pokrywają się zasadnicze elementy strategii, tj. wizja, cele strategiczne i kierunki interwencji. Uwzględniono rozwój turystyki poprzez podniesienie poziomu atrakcyjności turystycznej regionu, aktywizację seniorów na rynku pracy i w życiu społecznym oraz wsparcie dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W trakcie realizacji planu zgodnie z Planem Strategicznym dla WPR 2023-2027 uwzględniana jest horyzontalna zasada równości szans i niedyskryminacji oraz równości szans kobiet i mężczyzn. Rozpowszechniane i wdrażane będą rozwiązania innowacyjne, w tym cyfrowe, a także przyjazne klimatowi i środowisku (ograniczające presję na środowisko).

Sprecyzowane w LSR BL cele są spójne ze specyfiką obszaru działania LGD BL. Gminy członkowskie przynależą do dwóch powiatów tego samego województwa.

Oprócz spójności terytorialnej obszar LGD BL jest spójny również na innych płaszczyznach. Najważniejsze z nich to wyjątkowe uwarunkowania geologiczne i geograficzne obszaru. Teren LGD BL znajduje się na obszarze podprowincji fizycznogeograficznej o nazwie Pojezierze Południowobałtyckie. Obejmuje w całości lub części makroregiony: Pojezierze Południowopomorskie, Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Lubuskie, Pradolina Warciańsko-Odrzańska. Ostatnie zlodowacenie plejstoceniowe ukształtowało teren, nadając mu młodoglacjalny charakter w postaci pagórkowatych wysoczyzn morenowych, równin morenowych i sandrowych, szerokich dolin rzecznych, z których część to typowe pradoliny. Wspólnym punktem odniesienia jest specyfika obszaru cechująca się wspólnymi, wyjątkowymi właściwościami przyrodniczymi. Wysoka lesistość sięgająca ponad 47% obszaru LGD BL jest kolejnym czynnikiem nadającym obszarowi spójny charakter. W przeważającej części obszar porastają lasy bukowe, bory sosnowe z których największy kompleks stanowi Puszcza Notecka. Oprócz klimatycznych uwarunkowań terenu lesistość ma również wpływ na rozmieszczenie ludności. Warunki geograficzne i czyste środowisko sprawiają, że obszar LGD BL jest bardzo atrakcyjnym obszarem dla turystyki i rekreacji, co stanowi jeden z aspektów decydujących o spójności obszaru. Tereny leśne sprzyjają wypoczynkowi przyciągając grzybiarzy. Jednak nie są one wyłącznie ostoją przyrody. Są także producentem olbrzymich ilości surowca jakim jest drewno. Wiodące znaczenie mają tu jeziora oraz rzeki. Obok licznych rzek występujących na obszarze, krajobraz urozmaicają jeziora polodowcowe, zarówno morenowe jak i rynnowe. Wały morenowe powstałe w wyniku cofania się zlodowacenia, swą wysokością przekraczającą nawet 200 m n.p.m. Liczne wody powierzchniowe pozwoliły rozwinąć się turystyce kajakowej, wędkarstwu, wypoczynkowi nad brzegami akwenów, co sprzyja tworzeniu infrastruktury turystycznej oraz usług gastronomicznych i noclegowych. Obszar LGD BL ma bogatą historię rozkwitu życia społecznego i gospodarczego. Ludność zamieszkująca obszar cechuje zróżnicowana tożsamość kulturowa. Wynika ona z osiedlenia się na obszarze ludzi o różnym pochodzeniu po II wojnie światowej a także wspólne potrzeby i oczekiwania.

Zapisy LSR BL zapewniają zgodność interwencji z Programem Regionalnym – FEWL 2021-2027 – EFS+ i PS WPR 2023-2027.

Rozdział VI - Cele i wskaźniki

Wstępnym etapem niezbędnym przy określeniu celów LSR BL było zebranie informacji o potrzebach mieszkańców obszaru LGD BL, które zostały uzyskane podczas 10 spotkań otwartych z zainteresowanymi mieszkańcami /przedstawicielami różnych sektorów/ oraz z ankiet wpływających do biura LGD BL pocztą elektroniczną lub tradycyjną. W kolejnej fazie grupa robocza przystąpiła do uporządkowania ankiet, pogrupowała je według kategorii oraz poziomu szczegółowości. Ze względu na różnorodność zgłoszonych przez mieszkańców problemów, odrzucono incydentalne i kreujące interesy wyłącznie wąskich grup społecznych oraz pozostające w sprzeczności z wiodącymi opiniami. Wyeliminowano również te problemy, które nie mogą być zrealizowane gdyż przerastają możliwości finansowe LSR BL. Następnym krokiem było określenie propozycji rozwiązań problemów oraz przypisanie ich do grupy odbiorców, do których poszczególne działania będą skierowane. W ten sposób sformułowano cele.

Dalej pracowano nad ustaleniem przyczyn tych problemów, a przedstawione propozycje ich usunięcia, pozwoliły na wyodrębnienie przedsięwzięć. Lista problemów została zestawiona z zebranymi danymi statystycznymi oraz raportem ewaluacyjnym, a następnie włączona do diagnozy obszaru i analizy. Powstały w ten sposób obraz problemów rozwojowych obszaru LSR BL, uwzględniający konsultacje społeczne oraz zakres PS WPR 2023-27 i FEWL – EFS+ 2021-2027 pozwolił na skonstruowanie celów tj. pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości, lepsze wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego w rozwoju regionu oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego. Do tak określonych celów, zaplanowano zidentyfikowane przedsięwzięcia. Dla LGD BL priorytetowymi działaniami są te związane z celem 2, czyli wzmocnienie kapitału ludzkiego, przyczyniające się do osiągnięcia wskaźników oddziaływania: wzrost odsetka mieszkańców deklarujących chęć zaangażowania się na rzecz społeczności lokalnej. Wynika to z faktu, że LGD BL jako organizacja trójsektorowa, chce włączyć w swoje działania mieszkańców, zwłaszcza tych działających w grupach nieformalnych lub organizacjach pozarządowych, które bardzo często są pozbawione wsparcia merytorycznego i finansowego do realizacji swoich planów. Dlatego najistotniejszymi operacjami będą te, polegające na działaniach wzmacniających aktywność lokalnej społeczności oraz na wzmocnieniu potencjału organizacji pozarządowych, które zrealizują takie przedsięwzięcia jak: liczba wybudowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej oraz liczba wydarzeń zorganizowanych przez organizacje pozarządowe. Poniżej została przedstawiona matryca pokazująca powiązania pomiędzy zdefiniowanymi problemami a określonymi celami. Jednocześnie wskazano na działania adresowane szczególnie do przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji.

Tabela nr 21 - Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do rekreacji.	grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekty grantowe, operacje własne, animacja itp.)
1.687.500	<p>Przedsięwzięcie P. 1.1 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej – modernizacja, wyposażenie lub budowa nowych obiektów.</p> <p>Przez obiekty infrastruktury rozumie się: - obiekty umożliwiające aktywny wypoczynek i rekreację, - obiekty umożliwiające wypoczynek, integrację mieszkańców, - obiekty umożliwiające rekreację zrealizowaną na terenie wiejskim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • JST Osoby prawne posiadające siedzibę na obszarze wiejskim objętym LSR BL będące jednostką samorządu terytorialnego z wyłączeniem województwa • NGO Stowarzyszenia i Fundacje zarejestrowane w KRS posiadające siedzibę na obszarze wiejskim objętym LSR BL będące organizacją pozarządową. 	<p>Konkurs</p> <p>Modernizacja, wyposażenie lub wybudowanie jednego lub kilku ogólnodostępnych, niekomercyjnych obiektów rekreacyjnych, co przyczyni się do poprawy życia mieszkańców.</p>

450.000	<p>Przedsięwzięcie P.1.2 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej – modernizacja, doposażenie lub budowa nowych obiektów.</p> <p>Przez obiekty infrastruktury rozumie się: - obiekty umożliwiające aktywny wypoczynek, - obiekty umożliwiające wspólny wypoczynek i integrację mieszkańców, - obiekty umożliwiające rekreację zrealizowaną na terenie wiejskim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NGO <p>Stowarzyszenia i Fundacje zarejestrowane w KRS posiadające siedzibę na obszarze wiejskim objętym LSR BL będące organizacją pozarządową.</p>	<p>Projekty własne</p> <p>Modernizacja, doposażenie lub wybudowanie jednego lub kilku ogólnodostępnych, niekomercyjnych obiektów rekreacyjnych, co przyczyni się do poprawy życia mieszkańców.</p>
112.500	<p>Przedsięwzięcie P.1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych i gastronomicznych.</p> <p>Przez usługi turystyczne rozumie się komercyjne usługi: - noclegowe, - gastronomiczne, - rozrywkowe, poprawiające jakość pobytu turystów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba fizyczna, pełnoletnia, posiadająca obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, mająca miejsce zamieszkania na obszarze realizacji LSR BL, nie wykonuje działalności gospodarczej w okresie roku poprzedzającego złożenie wniosku o przyznanie pomocy. 	<p>Konkurs</p> <p>Podjęcie działalności gospodarczej związanej z samozatrudnieniem utworzenie mikro lub małego przedsiębiorstwa.</p>
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Wzmocnienie kapitału ludzkiego na obszarze LSR BL	grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekty grantowe, operacje własne, animacja itp.)
570.000	<p>Przedsięwzięcie P.2.1 Lokalne kształcenie osób dorosłych.</p> <p>Przez lokalne kształcenie dorosłych rozumie się: - warsztaty zdrowego życia - cyfrowe wsparcie dla seniorów - warsztaty z rękodzielnictwa itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • JST <p>jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne JST</p> <ul style="list-style-type: none"> • NGO <p>Stowarzyszenia i Fundacje zarejestrowane w KRS posiadające siedzibę</p>	<p>Granty</p> <p>Działania planowane do realizacji - aktywizacja seniorów – wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowej, lepsze przewidywanie zmian</p>

	<p>- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności (w tym konsumenckich) np. warsztaty, webinaria, wspólne eventy np. sprzątanie lasu, sadzenie roślin</p> <p>- podnoszenie świadomości wykorzystania zasobów naturalnych poprzez zorganizowane wyjazdy</p>	<p>na obszarze wiejskim objętym LSR BL będące organizacją pozarządową</p>	<p>i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwiającej zmiany ścieżki kariery zawodowej, wspieranie mobilności zawodowej m.in.</p>
616.601,68	<p>Przedsięwzięcie P.2.2 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.</p> <p>Przez aktywizację społeczności lokalnej w placówkach oświatowych rozumie się:</p> <p>- działania wspierające dzieci w zakresie integracyjnego rozwoju fizycznego, psychicznego emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi np. wyjazdy do teatru</p> <p>- wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną (kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstw, rzeźba, kółka fotograficzne zakończone np. wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej itp.)</p> <p>- zajęcia kulturalne jako forma edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NGO Stowarzyszenia i Fundacje zarejestrowane w KRS posiadające siedzibę na obszarze wiejskim objętym LSR BL będące organizacją pozarządową • Osoby fizyczne – prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, posiadające obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, mające miejsce zamieszkania na obszarze realizacji LSR BL • Przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące 	<p>Granty</p> <p>Działania planowane do realizacji w obszarze integracji społecznej w szczególności na obszarach wiejskich dla lokalnej społeczności na bazie placówek oświatowych (przedszkoli) kierowanych dla dzieci</p>
378.000	<p>Przedsięwzięcie P.2. 3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych</p> <p>Przez rozwój potencjału społeczności lokalnej rozumie się:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NGO LGD, Stowarzyszenia i Fundacje zarejestrowane w KRS, organizacje non profit, posiadające siedzibę na obszarze wiejskim 	<p>Granty</p> <p>Działania planowane do realizacji: wsparcie społeczności i rozwój społeczności lokalnych, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki</p>

	- wydarzenia organizowane w ramach programów aktywności społecznej czy pikników sąsiedzkich (np. zajęcia podwórkowe dla dzieci), - warsztaty dla rodzin o różnej tematyce sprzyjającej aktywności społeczności lokalnych.	objętym LSR BL będące organizacją pozarządową • JST jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne JST	sąsiedzkie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe
--	---	--	---

Cele i przedsięwzięcia sformułowano w taki sposób aby odzwierciedlały pożądaną stan, do którego dąży społeczeństwo, oraz były zgodne z Planem Strategicznym dla WPR 2023-2027 oraz FEWL 2021-2027 – EFS+.

Rozdział VII – Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Sposób oceny i wyboru operacji określają przygotowane procedury, które będą się charakteryzować dużym stopniem przejrzystości i obiektywizmem wyboru. Proces oceny i wyboru będzie zaplanowany w niedyskryminujący sposób, pozwalający na uniknięcie konfliktu interesów oraz w taki sposób aby był zgodny z podejściem RLKS, w tym gwarantował zachowanie odpowiedniego składu Rady. LGD BL wypracuje procedury wyboru operacji zapewniające sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie organów.

Aby zachować transparentność wyboru procedury zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD BL. Umożliwiony będzie również wgląd do procedur w biurze LGD BL. Procedury będą także jednym z elementów świadczonych w biurze doradztwa. Na transparentność wyboru wpłynie również publikowanie na stronie internetowej LGD BL dokumentacji z wyboru operacji, w szczególności: list operacji zgodnych z LSR BL, list operacji wybranych do realizacji, list operacji nie wybranych do realizacji, protokołu zawierającego informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego ze wskazaniem, których wniosków i członków Rady wyłączenie dotyczy.

Uniknięcie konfliktu interesów zagwarantuje deklaracja poufności i bezstronności, rejestr interesów a także możliwość głosowania członków Rady nad wykluczeniem członka, którego ocena według kryteriów wyboru znacząco odbiegnie od oceny pozostałych członków Rady. Członkowie Rady reprezentujący ten sam sektor zostali wybrani z różnych gmin członkowskich, co minimalizuje ryzyko konfliktu interesu u reprezentantów tego samego sektora na poziomie oceny tej samej operacji i zapewni narzucony Regulaminem Rady i procedurami wyboru wymóg iż ani władze publiczne ani żadna grupa interesu nie posiada 49% praw głosu. Przy wyborze członków do Rady kierowano się kompetencjami i doświadczeniem we wdrażaniu LSR BL. Większość członków dokonywała oceny i wyboru operacji w ramach LSR BL (PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020), uczestniczyło w szkoleniach z tej tematyki oraz pracach nad procedurami i kryteriami wyboru. Wszyscy członkowie, jako beneficjenci realizowali projekty i uczestniczyli w szkoleniach na temat PROW 2014-2020, a następnie przy tworzeniu procedur i kryteriów wyboru operacji w ramach LSR BL. Czuwać nad tym będzie

pracownik biura odpowiedzialny za obsługę Rady, którego zadaniem będzie również czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, sporządzania dokumentacji i protokołowanie.

Dokumenty ustalające zasady oceny i wyboru – Regulamin konkursów, zostaną przygotowane przez grupę roboczą, w której skład wejdą przedstawiciele wszystkich sektorów. Przygotowane dokumenty poddane zostaną dalszym konsultacjom społecznym poprzez zamieszczenie ich na stronie internetowej LGD BL. Zapisy skonsultowane zostaną również z członkami Rady. Dokumenty: Regulamin Rady oraz Regulamin konkursów zawierające kryteria wyboru, stanowiące fundamentalną część procesu wdrażania LSR BL, zostaną przyjęte na mocy uchwał Walnego Zebrania Członków LGD BL. Grupa robocza opracowując Regulamin konkursów zwróci szczególną uwagę, aby: były one zgodne z przepisami obowiązującymi dla podejścia PS WPR 2023-2027 oraz FEWL 2021-2027 – EFS+, były niedyskryminujące, przejrzyste, eliminowały wystąpienie konfliktu interesu, wymagały zachowania frekwencji i parytetu, regulowały sytuacje wyjątkowe takie jak uzyskanie przez co najmniej dwie operacje jednakowej ilości punktów, zapewniały stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, dawały możliwość i określały zasady wniesienia protestu.

W procesie oceny i wyboru operacji ogólne zastosowanie będzie mieć :

- **Regulamin Rady Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska,**

a ze względu na zakres przedsięwzięć i sposób ich realizacji opracowano odrębne dokumenty:

- **Regulamin oceny i wyboru operacji składanych w ramach ogłoszeń o naborach wniosków o udzielenie wsparcia.**

Regulamin Rady Stowarzyszenia LGD Brama Lubuska ustali ogólne zasady funkcjonowania Rady, a jego uzupełnieniem są odrębne procedury regulujące zasady ogłaszania naborów, oceny, wyboru, informowania, wskazując przy tym podmioty odpowiedzialne za poszczególne zadania. Zarówno Regulamin Rady, jak i Regulaminy konkursów będą zawierać szczegółowe rozwiązania oraz wzory dokumentów stosowane w procesie oceny i wyboru.

W trakcie realizacji LSR BL zaistnieć może konieczność zmiany kryteriów, np. związana z dostosowaniem do zmian w regulacjach prawnych. Przestanką do zmiany mogą zostać wypracowane lepsze rozwiązania niż wskazane pierwotnie, gdy zmiana taka będzie korzystna dla realizacji LSR BL. Głównymi przesłankami do zmiany kryteriów powinien być wybór operacji gwarantujący sprawność wykorzystania budżetu LSR BL oraz wpływ na realizację wskaźników LSR BL. Przesłanki do zmiany kryteriów wyboru mogą pojawić się podczas posiedzeń Rady, w wyniku ewaluacji lub nawet monitorowania realizacji LSR BL.

Wniosek o zmianę kryteriów będą mogli wnieść mieszkańcy, członkowie Rady, pracownik biura Stowarzyszenia LGD BL. Wymagane będzie, aby wniosek o zmianę kryteriów skierowany do Zarządu zawierał projekt nowego kryterium lub kryteriów zawierających propozycję wag i przyznawania punktów. Wymagane będzie, aby wniosek zawierał uzasadnienie wskazujące zasadność tej zmiany. Po wpłynięciu wniosku o zmianę będzie ona opiniowana przez:

- mieszkańców, którzy będą mogli wnosić uwagi do projektu zmiany zamieszczonego na stronie internetowej LGD BL,

- Radę podczas zwołanym w tym celu posiedzeniu.

Konsultacje potrwać 7 dni. Po zakończeniu konsultacji projekt zmiany wraz z uwagami zebranymi podczas konsultacji przedstawiony będzie na zwołanym w tym celu posiedzeniu Zarządu. Podczas posiedzenia Zarządu ustalony zostanie ostateczny kształt zmiany kryterium, po czym w wyniku głosowania zostanie zatwierdzony. Przy zmianie kryteriów zwrócić należy uwagę, aby zmienione kryteria zawsze nawiązywały do celów, przedsięwzięć, wskaźników i powiązane były z diagnozą obszaru.

Wskazanie takich powiązań musi znaleźć się w uzasadnieniu do Uchwały Zarządu. Zmiana może zostać również odrzucona przez Zarząd.

Następnie zmiana kryterium czy innej części procedury, zatwierdzona przez Zarząd Stowarzyszenia, będzie wymagała akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego.

Zmieniona procedura będzie obowiązywała od kolejnego naboru ogłaszanego po uzyskaniu akceptacji Samorządu Województwa Lubuskiego. Zmiana uwzględniona będzie w innych częściach dokumentów i innych dokumentach w celu zachowania ich spójności.

Kryteria wyboru projektów będą przygotowywane w sposób partycypacyjny. Celem wyboru kryteriów będzie umożliwienie jak najbardziej obiektywnej oceny składanych projektów, przy jednoczesnym odniesieniu ocen do charakteru LGD BL i LSR BL. Dla poszczególnych celów LSR BL wypracowane będą inne kryteria wyboru.

Na etapie partycypacyjnych metod konsultacji zdiagnozowano potrzebę zwiększenia konkurencyjności poprzez innowacyjne rozwiązania. Stosowanie rozwiązań innowacyjnych znalazło swoje odzwierciedlenie w analizie jako szansa. Co istotne, podczas konsultacji nie wskazano konkretnych dziedzin stosowania nowatorskich rozwiązań lecz oczekiwano szerokiego stosowania innowacyjności. Odpowiedzią na wyniki diagnozy powinno być wsparcie przedsięwzięć, których wskaźnik produktu będzie innowacyjny, lub droga do jego osiągnięcia, czyli realizacja operacji przewiduje zastosowanie innowacyjnych rozwiązań, a innowacyjność tę należy odnieść do zastosowania danego rozwiązania na nowym obszarze lub w nowej dziedzinie. Wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych odbędzie się z poziomu kryteriów wyboru. **Przez innowacyjność rozumie się: zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR BL lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).**

Stopień oryginalności zmian:

- **Kreatywne** – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji,
- **Imitujące** – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych,
- **Pozorne** – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR BL. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Operacja będzie uznana za innowacyjną, gdy spełni co najmniej jeden z warunków definicji innowacyjności zaprezentowanej poniżej.

Wykres nr 16

Definicja innowacyjności będzie wykorzystywana przez członków Rady przy ocenie operacji.

LGD BL zaplanowało realizację projektów grantowych. Wszystkie projekty opisano w rozdziale VI LSR BL. LGD BL przewiduje realizację operacji własnych.

Rozdział VIII – Plan działania

Realizacja LSR BL przewiduje finansowanie przedsięwzięć z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR BL, gdyż poprzez założone terminy ogłaszania naborów, realizację projektów, pozwoli realizować cele, wykorzystując przy tym środki finansowe ujęte w budżecie LSR BL. Sprawi, że poprawi się jakość życia na obszarze LGD BL, rozwinie się przedsiębiorczość i turystyka. Harmonogram osiągania wskaźników produktu i wykorzystania budżetu LSR BL jest racjonalny, gdyż został rozłożony w czasie równomiernie z uwzględnieniem potrzeb zdiagnozowanych podczas konsultacji. Środki budżetowe przypisane do poszczególnych przedsięwzięć w budżecie zostały zaplanowane w planie działania w okresach przewidzianych dla realizacji tych przedsięwzięć w kwotach określonych w budżecie. Budżet poszczególnych przedsięwzięć został podzielony proporcjonalnie do założonych wartości wskaźników w okresach planu działania. W planie działania ujęto również wskaźniki produktu mierzące postęp w realizacji przedsięwzięć, które pozwolą osiągnąć zamierzone cele. Sprawia to, że budżet, cele i plan działania są ze sobą bezpośrednio powiązane. Ponadto plan działania zachowuje logikę interwencji celów i przedsięwzięć.

Tabela nr 22 - Plan działania

CEL	lata	Do 31.12.2024		Do 31.12.2025		Do 31.12.2026		Do 31.12.2027		Do 31.12.2028		Do 31.12.2029		Program
		Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość jednostka miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1 Rozwój usług turystycznych oraz poprawa jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do rekreacji.														
Przedsięwzięcie P. 1.1 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej – modernizacja, doposażenie lub budowa nowych obiektów.	Liczba zmodernizowanych, doposażonych wybudowanych nowych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej.	12 szt.	60%	4szt.	80%	4 szt.	100 %	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	PS WPR

	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje.	0 szt.	0%	2 szt.	50%	1 szt.	75%	1 szt.	100%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	
Wskaźnik rezultatu W.1.1 (1)	R 41. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usługi i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR Jednostka miary: liczba osób. Zakres: 6 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.	5000		2000		2000		0		0		0		PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej małej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej – modernizacja, doposażenie lub budowa nowych obiektów .	Liczba zmodernizowanych, doposażonych wybudowanych nowych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjno – turystycznej.	0 szt.	0%	2szt.	50%	2 szt.	100 %	0 szt.	0 %	0 szt.	0%	0 szt.	0%	PS WPR

	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje.	0 szt.	0%	1 szt.	50%	1 szt.	100%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	
Wskaźnik rezultatu W.1.2 (1)	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: liczba osób. Zakres: 8 włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.	0		250		250		0		0		0		PS WPR

Przedsięwzięcie P.1.3 Podejmowanie działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych i gastronomicznych.	Liczba zrealizowanych operacji polegających na nowo utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.	0 szt.	0%	4 szt.	80 %	0 szt.	0 %	1szt.	100 %	0 szt.	0 %	0 szt.	0 %	PS WPR
	Liczba zrealizowanych operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez przedstawiciela grupy w niekorzystnej sytuacji.	0 szt.	0%	1 szt.	100 %	0 szt.	0%	0 szt.	0 %	0 szt.	0 %	0 szt.	0 %	
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacyjność.	0 szt.	0%	1 szt.	100 %	0 szt.	0%	0 szt.	0 %	0 szt.	0 %	0 szt.	0 %	
Wskaźnik rezultatu W.1.3 (1)	R. 37 Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR – który wylicza się w momencie zakończenia danej operacji.	0 szt.		4 szt.		0 szt.		1 szt.		0 szt.		0 szt.		PS WPR

	Zakres 6 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej.		X		X		X		X		X		X	
Przedsięwzięcia w ramach C.2 Wzmocnienie kapitału ludzkiego na obszarze LSR BL														
Przedsięwzięcie P.2.1 Lokalne kształcenie osób dorosłych.	Liczba osób uczestniczących w warsztatach budujących kompetencje osób starszych.	200	16,66 %	200	33,32 %	200	49,98 %	200	66,64 %	200	83,30 %	200	100%	FEWL- EFS+
	Liczba osób uczestniczących w warsztatach budujących kompetencje przez przedstawiciela grupy w niekorzystnej sytuacji	40	16,66%	40	33,32 %	40	49,98%	40	66,64%	40	83,30%	40	100%	
	Liczba zrealizowanych warsztatów budujących kompetencje ukierunkowanych na innowacje.	0	0%	1	25%	1	50 %	1	75%	0	0%	1	100%	
	Liczba gmin objętych warsztatami budującymi kompetencje.	10	100%	10	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	

Wskaźnik rezultatu W.2.1 (2)	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.	150		150		150		150		150		150		FEWL-EFS+
Przedsięwzięcie P.2.2 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych.	Liczba dzieci uczestniczących w warsztatach budujących kompetencje.	250	16,66%	250	33,32%	250	49,98%	250	66,64%	250	83,30%	250	100%	FEWL-EFS+
	Liczba zrealizowanych warsztatów budujących kompetencje ukierunkowanych na innowacje.	1	16,66%	1	33,32 %	1	49,98 %	1	66,64 %	1	83,30 %	1	100 %	
	Liczba gmin objętych warsztatami budującymi kompetencje.	10	100%	10	0%	10	0%	10	0%	10	0%	10	0%	
Wskaźnik rezultatu W.2.2 (2)	Liczba dzieci, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu.	0		0		0		0		0		0		FEWL-EFS+

Wskaźnik rezultatu W.2.2 (2)	Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych.	200		200		200		200		200		200		FEWL-EFS+
Przedsięwzięcie P.2.3 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Liczba osób uczestniczących w programach aktywizacji lokalnej.	1000	16,66%	1000	33,32%	1000	49,98%	1000	66,64%	1000	83,30%	1000	100%	FEWL-EFS+
	Liczba osób uczestniczących w programach aktywizacji społecznej przez przedstawiciela grupy w niekorzystnej sytuacji.	300	16,66%	300	33,32 %	300	49,98%	300	66,64%	300	83,30%	300	100 %	
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych innowacje.	1	16,66%	1	33,32%	1	49,98%	1	66,64%	1	83,30%	1	100%	
	Liczba gmin objętych programami aktywizacji społecznej.	10	100%	10	0%	10	0%	10	0%	10	0%	10	0%	
Wskaźnik rezultatu W.2.3 (2)	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu.	200		200		200		200		200		200		FEWL-EFS+

Rozdział IX – Plan finansowy LSR BL

Tabela nr 23 - Budżet LSR BL

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR BL I ZARZĄDZANIE LSR BL				
Zakres wsparcia	Program / Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+	
Wdrażanie LSR (art.34 ust.1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2.250 000,00	0,00	1.123 451,26	3. 373 451,26
Zarządzanie LSR (art.34 ust. 1 lit. C rozporządzenie nr 2021/1060)	512 500,00	0,00	441 150,42	953 650,42
Razem	2.762 500,00	0,00	1.564 601,68	4.327 101,68
<p>* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowany, należy wstawić wartość „0”</p>				

Tabela nr 24 - Plan wykorzystania budżetu LSR BL

fundusze	Środki zakontraktowane (w Euro) do:											
	31.12.2024		31.12.2025		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+ krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0	762.500	33,88	800.000	69,43	487.500	91,09	200.000	100	0	0
EFS+	353.000	22,56	253.000	38,73	253.000	54,90	171.000	65,82	266.000	82,82	286.601,68	100
EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	353.000	9,25	1.015.500	35,87	1.053.000	63,47	658.500	80,74	466.000	92,95	268.601,68	100

Rozdział X – Monitoring i ewaluacja

Monitoring i ewaluacja, mimo iż dotyczą tych samych zagadnień, to ich rola jest zupełnie inna. Monitoring powinien zapewnić zebranie danych ilościowych i jakościowych w celu ich analizy dającej odpowiedź na temat skuteczności prowadzonych działań. Ewaluacja, choć może działać w tych samych sferach tematycznych, powinna odnieść osiągnięte wyniki do planowanych, dać odpowiedź na temat źródła ewentualnych nieprawidłowości oraz jak usprawnić prowadzone procesy.

Monitoring realizacji LSR BL stanowi proces równoległy do jej wdrażania, ciągły, rutynowy, wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco prowadzony będzie przez biuro LGD BL. Natomiast w odstępach rocznych dokonywana będzie przez Zarząd analiza monitoringu, aby w razie potrzeby skorygować zaistniałe nieprawidłowości. Jako metodę raportowania przyjmuje się pisemne sprawozdania nt. postępów w realizacji LSR BL. Niezbędnych danych do opracowania niniejszych raportów dostarczać będzie biuro LGD BL.

Celem ewaluacji LSR BL jest ocena działań realizowanych przez LGD BL ze względu na adekwatność i użyteczność tych działań w efektywnym wydatkowaniu środków z PS WPR oraz z EFS+, w zgodzie z założeniami i kierunkami rozwoju nakreślonymi w LSR BL. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd LGD, uprawniony do ewentualnego zlecenia jej ekspertom – podmiotom zewnętrznym. Ewaluacja powinna dać odpowiedź na pytanie: Czy nasze działania przynoszą zamierzony efekt? W procesie ewaluacji LGD BL uwzględniony będzie głos społeczności m.in. badania ankietowe, wywiady, FGI, konsultacje. Wyniki ewaluacji przełożą się na konkretne działania (np. zmiana procedur, lokalnych kryteriów, planu komunikacyjnego, planu szkoleń).

W związku z szeroko realizowanymi konsultacjami, zamieszczeniem projektu LSR BL do konsultacji na stronie internetowej LGD BL oraz z przyjęciem dokumentu przez Zarząd, podczas których weryfikowano spójność dokumentu i ciągłość logiki interwencji, zrezygnowano z przeprowadzenia ewaluacji ex-ante.

Zasadniczo monitoring i ewaluacja będą dotyczyły funkcjonowania LGD BL, wdrażania LSR BL, a szczegółowe elementy podlegające monitoringowi i ewaluacji zaprezentowano w Tabeli poniżej.

Ewaluacja, w przypadku dostrzeżenia takiej konieczności może zostać przeprowadzona w każdej chwili dla wybranego zakresu działalności, jednak na obecną chwilę dla wszystkich elementów planuje się jedną kompleksową ewaluację ex-post – w czwartym kwartale 2030 roku i obejmie ona cały okres programowania.

Ocena działań przy pomocy ewaluacji możliwa jest pod różnymi kątami. Od wyboru kryteriów oceny zależy dobór metod badawczych, wybór źródeł danych oraz moment dokonywania pomiaru. Zgodnie ze standardami ewaluacji wyróżnia się następujące kryteria zasadne do stosowania w ewaluacji ex-post: efektywność, skuteczność, adekwatność, trwałość.

Tabela nr 25 - Elementy podlegające monitoringowi i ewaluacji

Elementy funkcjonowania i wdrażania podlegające ocenie	Podmiot wykonujący badanie	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas ewaluacji / okres dokonywania pomiaru	Sposób pomiaru – analiza i ocena danych
Elementy funkcjonowania LGD BL				
Pracownicy biura LGD BL	Zarząd	<ul style="list-style-type: none"> • ocena okresowa pracowników przez Zarząd • ankieta oceniająca jakość obsługi wnioskodawców • efektywność doradztwa • ankieta oceniająca jakość doradztwa 	monitoring raz do roku	<ul style="list-style-type: none"> • przestrzeganie regulaminu pracy biura oraz zapisów umów o pracę • jakość świadczonych usług
Organ zarządczy, decyzyjny oraz kontrolny	Zarząd / podmiot zewnętrzny	<ul style="list-style-type: none"> • statut • regulaminy • listy obecności z posiedzeń i spotkań • protokoły z posiedzeń • ankiety – członkowie organów • plan szkoleń 	monitoring raz do roku	<ul style="list-style-type: none"> • frekwencja na posiedzeniach • frekwencja na szkoleniach • poziom wiedzy na podstawie testów • realizacja uchwał • przestrzeganie regulaminów pracy organów
Realizacja zadań dot. funkcjonowania, w tym ocena działalności LGD BL	Zarząd / podmiot zewnętrzny, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> • umowa o przyznaniu pomocy • sprawozdania • wnioski o płatność • ankiety – uczestnicy animacji 	ewaluacja ex-post	<ul style="list-style-type: none"> • realizacja budżetu i wskaźników LGD BL (planu szkoleń, planu komunikacji) • opinia społeczności na temat działalności LGD BL • rozpoznawalność LGD BL
Elementy wdrażania LSR BL				
Realizacja LSR BL, w tym: celów,	Zarząd / podmiot zewnętrzny	<ul style="list-style-type: none"> • matryca celów LSR BL • listy wybranych operacji 	monitoring ciągły	<ul style="list-style-type: none"> • stopień realizacji poszczególnych celów

przedsięwzięć, wskaźników, wydatkowania budżetu		<ul style="list-style-type: none"> informacje od instytucji wdrażającej o zawartych umowach i wypłatach ankieta monitorująca 	ewaluacja ex-post	<ul style="list-style-type: none"> stopień realizacji wskaźników stopień kontraktowania i wydatkowania środków
Realizacja naborów, w tym: harmonogram z kryteriami procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem	Zarząd / podmiot zewnętrzny, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> Informacje z naborów Strona internetowa LGD BL – licznik pobrań informacji o naborze Listy doradztwa Protokoły Rady Ankiety - wnioskodawcy 	monitoring ciągły ewaluacja ex-post	<ul style="list-style-type: none"> zgodność działań z harmonogramem dostępność informacji o działaniach w ramach naborów spójność i trafność rozwiązań proceduralnych
Elementy funkcjonowania LGD BL				
Szkolenia LGD BL	Pracownicy biura LGD BL	<ul style="list-style-type: none"> listy obecności ankieta oceniająca plan szkoleń 	monitoring ciągły	<ul style="list-style-type: none"> harmonogram szkoleń frekwencja
Doradztwo LGD BL	Pracownicy biura LGD BL	<ul style="list-style-type: none"> lista doradztwa informacje od instytucji wdrażającej o zawartych umowach i wypłatach ankieta oceniająca doradztwo listy wybranych operacji 	monitoring ciągły	Ilość i jakość świadczonych usług doradczych przez LGD BL
Zainteresowanie działalnością LGD BL	Pracownicy biura LGD BL	<ul style="list-style-type: none"> strona internetowa LGD BL listy ze spotkań aktywizacyjnych ankiety kierowane do lokalnej społeczności 	monitoring ciągły	<ul style="list-style-type: none"> licznik wejść na stronę www.bramalubuska.pl frekwencja na spotkaniach efektywność realizacji planu komunikacji
Działalność organów LGD BL	Pracownicy biura LGD BL	Listy obecności z posiedzeń	monitoring ciągły	Frekwencja na posiedzeniach
Elementy wdrażania LSR BL				

Realizacja LSR BL oraz budżetu LGD BL	Pracownicy biura LGD BL	<ul style="list-style-type: none"> • matryca celów LSR BL • plan działania • informacje od instytucji wdrażającej o zawartych umowach i wypłatach • listy wybranych operacji • ankieta monitorująca 	monitoring ciągły	<ul style="list-style-type: none"> • osiągnięcie wskaźników • budżety na projekty konkursowe, projekty partnerskie, funkcjonowanie LGD BL
Nabory wniosków o przyznanie pomocy	Pracownicy biura LGD BL	<ul style="list-style-type: none"> • harmonogram naborów • informacje z naborów wniosków • plan komunikacji 	monitoring ciągły	<ul style="list-style-type: none"> • ogłaszanie konkursów wg harmonogramu • wykorzystanie środków • ilość osób korzystających z doradztwa LGD BL

Uzyskane dane z prowadzonego monitoringu pozwolą odnosić osiągnięte efekty do zaplanowanych w sposób ciągły, co z kolei nie dopuści do odstąpienia od założonego planu działania, szkoleń czy komunikacji. Uzyskane z ewaluacji wyniki prezentowane będą w formie raportów ewaluacyjnych zawierających w sobie zalecenia – konkretne rekomendacje wskazujące:

- usprawnienia prowadzonych działań i procesów, które pozwolą skrócić czas ich realizacji lub poprawić efekt,
- niepotrzebne działania, które pochłaniają środki finansowe, czas i energię, a nie przynoszą efektów wskaźnikowych,
- działania wykonywane niewłaściwie – niezgodne ze statutem, z planem szkoleń, komunikacji czy działania, procedurami,
- propozycję nowych rozwiązań proceduralnych i organizacyjnych,
- propozycję działań pozwalających na lepsze rozumienie procedur i prowadzonych działań,
- słabe i mocne strony sposobu osiągania założonych wskaźników, realizacji działań, kontaktu z wnioskodawcami i mieszkańcami,
- przygotowaniu projektu zmian,
- konsultacji projektów zmian z lokalną społecznością i właściwymi organami LGD BL,
- zatwierdzenia zmian przez właściwy organ – Zarząd lub Walne Zebranie Członków,
- zaopiniowania zmian przez Zarząd Województwa Lubuskiego – ewentualnej zmianie umów,
- wdrożenia zmian.
- inne aspekty, których nie udało się przewidzieć na tym etapie.